

Анархістка

лібрето на дві дії

авторка
Оксана Гриценко

Дійові особи

Маруся Нікіфорова – зухвала українська анархістка.

Нестор Махно – найвідоміший український анархіст.

Феодосій Щусь – найгламурніший український анархіст.

Вітольд Бжостек – польський анархіст, коханий Марусі.

Нелі – російська есерка, кохана Марусі.

Піп – хитрий невмирущий православний імперець.

А також

Марусині бійці

Есерки

Охоронці

Отюст Роден та Каміла Клодель

Учні Родена

Французькі солдати та офіцери

Російські солдати та офіцери

Українські селяни

Жителі Олександрівська (зараз Запоріжжя) та Єлисаветграда (зараз Кропивницький)

Комісари Тимчасового уряду

Судді більшовицького трибуналу

Ще дві Марусі

Друг-анархіст та подруга-анархістка

Собаки і коні

Пісні

Акт 1

Не боюся я бога, не вклонюсь я пану.

Анархія – це для таких, як я.

Я не знаю, хто ти (Пісня Нелі).

Безкрайня Росія – велика тюрма.

Знай своє місце, слідуй традиціям.

Тінь.

Двоє проти цілого світу (Пісня Бжостека і Марусі).

Хто любить війну, той не бачив війни.

Кланяйся.

Анархія-мама синів своїх любить (Пісня Махна).

Фортуна любить відважних.

Акт 2

Кожен зможе жити, як захоче.

Лютая погода (пісня Щуся).

Імперія відродиться, імперія повернеться (пісня попа).

Нам тісно вдвох в широкому степу (пісня Марусі та Махна).

Не своя (пісня Марусь).

Бомбочка.

Ми не раби.

Розпрягайте хлопці коней (народна).

АКТ 1

СЦЕНА 1. ДЕСЬ ВЛІТКУ 1919 РОКУ В УКРАЇНСЬКОМУ СТЕПУ.

Через поле хекаючи біжить розпатланий піп з величезним хрестом на шиї. За ним женеться Маруся з батогом. Батіг дістає попа, той заплутується у своїй рясі і падає.

ПІП

Ай, що ж ти робиш?! Я ж слуга бога, а ти його раба.

Маруся наближається і б'є попа батогом.

ПІП

Ай, боляче! Марусічка, чого ти казишся? Можна ж домовитися.

Маруся б'є.

ПІП

Ну що ти хочеш, отаманша? Я поділюся пожертвами, я ж не скупий.

Маруся знову б'є.

ПІП

Що ти чудиш, дура?! Ти знаєш, хто за мною стоїть, блядь?!

Маруся стоїть вже прямо біля попа і хлистає його далі. Той скривавлений і зневірений.

ПІП

Ти, відьма чорна, сама скоро кров'ю вмиєшся. Здохнеш як драна псина, скинуть тебе в рівчак, закопають із такою ж шваллю, і ніхто про тебе сто літ не згадає, Кривава Марія! Істинно тобі кажу!

Маруся обвиває шию попа нагайкою і спокійно душить доки той не помирає. Потім вона зриває з нього коштовний хрест, кладе в кишеню. Скручує нагайку і заправляє за пояс. Посміхається літньому сонцю.

Виходить хор в одязі Марусиних бійців.

ХОР

МОЄ ЖИТО МИШІ З'ЇЛИ, МОЯ ХАТА ПОГОРІЛА.
У КИШЕНІ ПИЛ І ПОРОХ, У ДУШІ ЛИШ БІЛЬ І МОРОК.
АЛЕ Є, ЧИМ Я БАГАТИЙ, ЩО У МЕНЕ НЕ ВІДНЯТИ.

НЕ БОЮСЬ Я БОГА, НЕ ВКЛОНЮСЬ Я ПАНУ.
Я ЖЕНУ ХУТЧІШЕ ХОРТА У РУЦІ З НАГАНОМ.
Я СВОБОДУ ВИГРИЗ В ЧОРТА, НЕ ВІДДАМ НІКОЛИ.
НАС ВЕДЕ ВПЕРЕД МАРУСЯ ЧЕРЕЗ ДИКЕ ПОЛЕ.

Я ЗА СОНЦЕМ ШЛЯХОМ ГОЛИМ ЙДУ ЯК ПЕРЕКОТИПОЛЕ.
МОЯ ХАТА – СТЕП БАРВИСТИЙ, ЛІПШИЙ ДРУГ – КІНЬ
НОРОВИСТИЙ.
МОЖЕ Я ДОБРА НЕ МАЮ, АЛЕ Й СТРАХУ Я НЕ ЗНАЮ.

НЕ БОЮСЬ Я БОГА, НЕ ВКЛОНЮСЬ Я ПАНУ.
Я ЖЕНУ ХУТЧІШЕ ХОРТА У РУЦІ З НАГАНОМ.
Я СВОБОДУ ВИГРИЗ В ЧОРТА, НЕ ВІДДАМ НІКОЛИ.
НАС ВЕДЕ ВПЕРЕД МАРУСЯ ЧЕРЕЗ ДИКЕ ПОЛЕ.

Я НЕ ЛЯЖУ В ДОМОВИНУ, Я В БОЮ КРИВАВІМ ЗГИНУ.
МІСЦЕ ТЕ НІХТО НЕ ВЗНАЄ, ЛИШЕ СТЕП МЕНЕ ЗГАДАЄ.
АЛЕ МАВ ЖИТТЯ Я ХВАЦЬКЕ – НЕ ХОЛОПСЬКЕ, А КОЗАЦЬКЕ.

НЕ БОЮСЬ Я БОГА, НЕ ВКЛОНЮСЬ Я ПАНУ.
Я ЖЕНУ ХУТЧІШЕ ХОРТА У РУЦІ З НАГАНОМ.
Я СВОБОДУ ВИГРИЗ В ЧОРТА, НЕ ВІДДАМ НІКОЛИ.
НАС ВЕДЕ ВПЕРЕД МАРУСЯ ЧЕРЕЗ ДИКЕ ПОЛЕ.

Маруся йде, а троє з учасників хору виходять вперед,
сідають на картанах, запалюють цигарку і заводять
розмову.

ХОРИСТ 1

І хто вона ця Маруся, звідки взялася?

ХОРИСТ 2

З нашого села.

ХОРИСТ 3

Що ти мелеш? В твоєму селі родилася?

ХОРИСТ 2

Ну, може й не родилася, але там її бачили. Зі своєю ватагою
прискакала. Комісара повісила.

ХОРИСТ 1

Ну, бандитка.

ХОРИСТ 2

Нічо не бандитка! Комісар - та ще паскуда був, двох мужиків різками запоров за фігню якусь. Хоча, Маруськині хлопці теж харцизяки нівроку - потім нам церкву обнесли.

ХОРИСТ 3

Часи були бентежні.

ХОРИСТ 2

Як і завжди у нас.

ХОРИСТ 1

Коротше, мало що понятно про ту Маруську. Хіба тільки що ганяла вона десь сто років тому по наших південних степах і була без царя в голові.

ХОРИСТ 3

Це м'яко кажучи.

СЦЕНА 2. НОВИНСЬКА ЖІНОЧА ТЮРМА В МОСКВІ, 1911 РІК. НІЧ,
ЗИМА І ЛЮТИЙ ХОЛОД.

В камері сидять чотири арештантки-есерки і тихо читають Толстоевського. Зі скрипом відчиняються двері, і в камеру заштовхують молодого безвусого хлопця з торбою за плечима. Есерки ахають.

ЕСЕРКА 1

Дожилися! Вже чоловіків селять у жіночі камери!

ЕСЕРКА 2

Я напишу скаргу імператриці і в Червоний хрест!

ОХОРОНЕЦЬ

(говорить за дверима)

А це не чоловік.

ЕСЕРКА 3

Божечки, а хто?

ОХОРОНЕЦЬ

(за дверима)

Анархістка. Вони всі такі.

Есерки схвильовано обступають хлопця, який дивиться з-під лоба як вовчиня. Найбільш смілива з них освітлює йому обличчя пляшкою, в яку встромлена свічка. Хлопчина вириває з рук у неї цю пляшку,

есерки з жахом розступаються. Парубок розтібає штани. Анархістки верещать. Парубок співає.

МАРУСЯ

(співаючи знімає з себе штани, дістає з торби спідницю і одягає її)

У ТЕМНИМ ПІДВАЛІ НА СПИРТОЗАВОДІ
Я МИЛА ЩОДЕНЬ ГОРІЛЧАНІ ПЛЯШКИ.
Я ПЕВНО ПАХАЛА БИ ТАМ І ДО СКОНУ,
ТА РАПТОМ МЕНЕ АНАРХІСТИ ЗНАЙШЛИ.

АНАРХІЯ - ЦЕ ДЛЯ ТАКИХ ЯК Я,
ДЛЯ ТИХ, КОМУ ВЖЕ НІЧОГО ВТРАЧАТИ.
ПІД ЧОРНИМ ПРАПОРОМ АНАРГІЇ ІДУ
БОРОТИСЯ І ПОМИРАТИ.

Маруся бере пляшку і запускає її у вікно. Заходять жандарми, дають їй в морду і виходять.

МАРУСЯ

НАВЧИЛА МЕНЕ ГРАБУВАТИ СКЛАДИ,
ПАЛИТИ МОСТИ, ПОЇЗДИ ПІДРИВАТИ.
І НАВІТЬ В ТЮРМІ Я НЕ ЗРАДЖУ СОБІ -
ЗА ЦІЛІ АНАРХІЇ БУДУ СТОЯТИ.

АНАРХІЯ - ЦЕ ДЛЯ ТАКИХ ЯК Я,
ДЛЯ ТИХ, КОМУ ВЖЕ НІЧОГО ВТРАЧАТИ.
ПІД ЧОРНИМ ПРАПОРОМ АНАРХІЇ ІДУ
БОРОТИСЯ І ПОМИРАТИ.

З вікна лунає голос

ГОЛОС З ВІКНА

За вбивство стародубського пристава Тхоржевського та пограбування священника суд постановив Нікіфоровій Марії Григорівні з Катеринославської губернії смертну кару через повішання.

ЕСЕРКА 1

Так вона ще й малороска.

ЕСЕРКА 2

Воно й видно.

НЕЛІ

(теж одна з есерок)

Ну нащо ви так? Ми ж тут всі брати і сестри!

МАРУСЯ

ХАЙ ДАМИ В ГОРЖЕТКАХ ІЗ СЕБЕ ВДАЮТЬ
БОРЧИНЬ ЗА НАРОД У ШОВКОВИХ ХАЛАТАХ.
ТА Я НЕ З ТАКИХ, ІЗ ЛЮДЕЙ Я ПРОСТИХ,
І СТРАХУ НЕ МАЮ Я ПРАВДУ КАЗАТИ.

АНАРХІЯ – ЦЕ ДЛЯ ТАКИХ ЯК Я,
ДЛЯ ТИХ, КОМУ ВЖЕ НІЧОГО ВТРАЧАТИ.
ПІД ЧОРНИМ ПРАПОРОМ АНАРГІЇ ІДУ
БОРОТИСЯ І ПОМИРАТИ.

І помирати...

ГОЛОС З ВІКНА

У зв'язку з малолітством суд вирішив замінити смертну кару
Нікіфоровій на 20 років каторги в Сибіру.

ЕСЕРКА З

Ну й правильно, це по-християнськи. І по-толстовськи.

СЦЕНА 3. ТА Ж САМА КАМЕРА ЗА ПАРУ ТИЖНІВ. ЗНОВУ НІЧ.

Маруся сидить на підлозі в кутку подалі від усіх,
дивиться в стіну. На лівій руці у неї пов'язана
червона стрічка. До неї підходить Нелі.

НЕЛІ

Дівчинко, як тебе звати?

МАРУСЯ

Володя.

НЕЛІ

Я тобі хліба принесла. Візьми, поїж трохи. Ти ж так зовсім
знеслишся.

МАРУСЯ

А нащо мені сила? Щоб сосни сибірські рубать? Не, я своє на
заводі відпахала. Здохну тут і ніхто більше не зможе мене
експлуатувати!

НЕЛІ

Нащо ти так? Завжди є вихід.

Нелі намагається торкнутися Марусиної стрічки, та
відсмикує руку.

МАРУСЯ

Який вихід?! Що ви дамочки-есерки будете в Сибіру робити?
Напишете маніфест?

Маруся відвертається, а Нелі співає.

НЕЛІ

Я НЕ ЗНАЮ ХТО ТИ, ТИ ЛЯКАЄШ УСІХ.
ЯК ЗАГНАНИЙ ЗВІР СИДИШ ТИ У КЛІТЦІ.
ТА НІВІТЬ У ЦІЙ ГНІТЮЧІЙ ПІТЬМІ
Я БАЧУ ПРЕКРАСНО СКІЛЬКИ Є В ТОВІ СВІТЛА.

Маруся з подивом повертається до неї. Нелі
продовжує.

НЕЛІ

ЯК ГАСОВА ЛАМПА ТИ СВІТИШ НАМ ТУТ.
ТИ БЕЗСТРАШНА ЯК ПТАХА, ЩО ЗМАГАЄТЬСЯ З ВІТРОМ.
МИ ЖИВЕМО В ЧАСИ ДЛЯ СКАЖЕНИХ ТАКИХ.
ТІЛЬКИ ГЛЯНЬ НЕ ЗГОРИ ТИ РАЗОМ ІЗ ЦИМ СВІТЛОМ.

МАРУСЯ

Чого ти завелася? Залиш мене в спокої.

Нелі бере Марусю за руку і веде до дверей, які
відчиняються прямо перед ними. Біля дверей вже
стоять решта есерок із клунками.

НЕЛІ

МИ ЗІРВЕМО ЗАМКИ І ВТЕЧЕМО ТУДИ,
ДЕ ТЮРЕМНІЇ ПСИ НАС ЗАГУБЛЯТЬ БЕЗСЛІДНО.
В НОВИЙ СВІТ МИ ПРОТОПЧЕМО НОВІ ШЛЯХИ.
ТИ ПІДСВІТИШ НАМ ЇХ ЦИМ ПІВДЕННИМ РОЗПЕЧЕНИМ СВІТЛОМ.

МАРУСЯ

А хто двері відкрив?

НЕЛІ

Наші друзі есери-максималісти.

Десь знадвору нявкає якийсь мужик: "Мяв-мяв-мяв".

НЕЛІ

О! Це сигнал. Це той студент Володя Маяковський подає нам
знак. Марусю, ходім!

ЕСЕРКА 1

Стоп! А вона нам навіщо?

ЕСЕРКА 2

Зайві очі, зайві вуха, зайвий рот.

ЕСЕРКА 3

Ну ми ж її тут не залишимо? Вона все розкаже?

ЕСЕРКА 1

Ну що, ви вбити її пропонуєте?

ЕСЕРКА 2

Та свят-свят!

ЕСЕРКА 3

Я взагалі толстовка.

НЕЛІ

Я за неї поручаюсь!

Решта есерок ствердно кивають і всі вони разом з Марусею біжать із в'язниці спершу темними коридорами, потім забрьоханими московськими вулицями. Нарешті вони заскакують у поїзд, який прямує на схід по Транссибірській магістралі.

МАРУСЯ

Так що, ми таки в Сибір?!

НЕЛІ

Ми на схід. На Далекий Схід.

Поїзд рушає і всі есерки, включно з Нелі, починають співати.

ЧОТИРИ ЕСЕРКИ

РУКИ СИНІ ВІД КАЙДАНІВ, СПИНУ ЛОМИТЬ ВІД ПОВОЇВ.
МИ ТЮРЕМНІ АРЕШТАНТКИ, НАМ ПРИЗНАЧИЛИ НЕВОЛЮ.
АЛЕ МИ НЕ ЗДАВАЛИСЯ, НІЧОГО НЕ БОЯЛИСЯ
І ДРУЖНЬО УТЕКЛИ.

На приспіві до них підключається весь хор.

ХОР

БЕЗКРАЙНЯ РОСІЯ – ВЕЛИКА ТЮРМА,
ПОЛОВИНА – АРЕШТАНТИ, ДРУГА – СТОРОЖА.
МИ НЕ ХОЧЕМО ТАК ЖИТИ – БУТИ БИТИМИ ЧИ БИТИ.
БУДЬ ПРОКЛЯТА ВОНА! ВЕЛИКА ЦЯ ТЮРМА.

ЧОТИРИ ЕСЕРКИ

МИ ПЛАЧЕМО ЗА ДРУЗЬЯМИ, ЯКІ СИДЯТЬ В ПІДВАЛАХ.
ПРИГНОБЛЕНИМИ, БИТИМИ, БЕЗСИЛИМИ, НІМИМИ.

МИ ВСІ ВАМ ДОПОМОЖЕМО! ТЮРМУ ЦЮ ПЕРЕМОЖЕМО!
І ВИТЯГНЕМО ВАС.

ХОР

БЕЗКРАЙНЯ РОСІЯ - ВЕЛИКА ТЮРМА,
ПОЛОВИНА - АРЕШТАНТИ, ДРУГА - СТОРОЖА.
МИ НЕ ХОЧЕМО ТАК ЖИТИ - БУТИ БИТИМИ ЧИ БИТИ.
БУДЬ ПРОКЛЯТА ВОНА! ЖОРСТОКА ЦЯ ТЮРМА.

ЧОТИРИ ЕСЕРКИ

А ТИХ, КОГО НЕ ЗМОЖЕМО, НЕ ВСТИГНЕМО, НЕ ЗНАЙДЕМО.
ВСІХ ТИХ, ХТО ЗАМОРДОВАНИЙ, ЗАГУБЛЕНИЙ І ЗРАДЖЕНИЙ,
НІКОЛИ НЕ ЗАБУДЕМО,
І ТОЧНО ПОМСТИМОСЬ!

ХОР

БЕЗКРАЙНЯ РОСІЯ - ВЕЛИКА ТЮРМА,
ПОЛОВИНА - АРЕШТАНТИ, ДРУГА - СТОРОЖА.
МИ НЕ ХОЧЕМО ТАК ЖИТИ - БУТИ БИТИМИ ЧИ БИТИ.
БУДЬ ПРОКЛЯТА ВОНА! ОДВІЧНА ЦЯ ТЮРМА.

СЦЕНА 4. ЯПОНІЯ, СИНТОЇСТСЬКИЙ ХРАМ. ВЕСНА 1911 РОКУ.

Під священним деревом, гілки якого щедро втикані
білими папірцями, по-японськи на колінах сидять три
есерки, одягнені в яскраві кімоно. Шкрябають щось
олівцями на клаптиках паперу.

До них підходять Нелі з Марусею, тримаючись за руки.
Вони теж у кімоно, з гілочками сакури у волоссі і
одразу помітно, що у них роман.

ЕСЕРКА 1

Сідайте, дорогі! Пограємо в омікудзі.

МАРУСЯ

Не буду.

ЕСЕРКА 2

Ну ти анархістка недовірлива! Це японське передбачення.
Пишеш на папірчиках три найважливіші для тебе речі,
скручуєш їх

(скручує свої три листочки),
кидаєш у вазу з передбаченнями і тягнеш один.

(витягає і читає)

"Син".

ЕСЕРКА 3

І що це значить?

ЕСЕРКА 2

Значить, що треба мені виїжджати в Цюрих до сина. Цей
спиногриз і шолопай прогулює університет, п'є абсент, читає
Маркса.

ЕСЕРКА 3

Дограється.

ЕСЕРКА 2

Ти, дорогуша, краще свої читай передбачення!

Есерка-3 записує та кидає у вазу свої папірці. Нелі
та Маруся зацікавлено всідаються поряд.

НЕЛІ

А ми з Марією купили квитки на парохід у Сан-Франциско.

ЕСЕРКА 1

Бачу, Нелі, окрутила тебе ця малороска.

Есерка-1 гигає, а Маруся хмуриться.

ЕСЕРКА 1

Та що ви бурмоситесь. Попутного вітру парус. Астральний
подих мадам Блаватської мені підказує, що це буде місто
саме для таких як ви.

Есерка-1 дістає з кишені красивий кишеньковий
годинник, перевіряє час.

ЕСЕРКА 1

Встигнете іще на свій любовний кораблик. Беріть ось
напишіть, що на душі лежить.

(передає папірці та олівці)

Нелі та Маруся беруться за передбачення, Есерка-3
дістає листочок і урочисто читає.

ЕСЕРКА 3

"Книга"! Я мушу дописати книгу.

ЕСЕРКА 2

Про що?

ЕСЕРКА 3

Про критику концепції Чернова з позиції реалій алтайських кочівників.

ЕСЕРКА 1

Масштабно мислиш, молодець.

Тим часом Нелі та Маруся дістають свої передбачення і читають.

НЕЛІ

"Нове життя". Так! Це вже збувається.

(обіймає Марусю)

Маріє, ми почнемо нове життя в Новому Світі!

МАРУСЯ

Це ти почнеш, Нелі. А я продовжу, що вже є.

(читає свій листочок)

"Помста".

ЕСЕРКА 1

Не переживайте, дівчата. Японці - хитрі люди. Не подобається передбачення, так наштрикни його на ось це дерево і витягни краще.

Нелі дістає Марусині листочки з вази і читає.

НЕЛІ

Тут скрізь написано "помста"!

МАРУСЯ

Це не погане слово. Це для мене єдине.

Маруся починає співати.

МАРУСЯ

ЗНАЙ СВОЄ МІСЦЕ, СЛІДУЙ ТРАДИЦІЯМ,
НЕ ЗАРИВАЙСЯ, ТИХОЮ БУДЬ -
ТАК Я ЗРОСТАЛА ЧЕМНОЙ ДІВИЦЕЮ
ЧАСТО ГУЛЯЛА, КВІТИ ЗБИРАЛА, ПЛАНИ СКЛАДАЛА
В ПАНСЬКІМ РОЗКІШНІМ САДУ.

БАТЬКО МІЙ БУВ МАЄТКУ ВПРАВИТЕЛЕМ,
ПАНОВІ ДІТИ ЯК МАЙЖЕ РІДНЯ
ЇХ ГУВЕРНЕРИ - Й МОЇМИ УЧИТЕЛЯМИ
ПОКИ Я НЕ ПІЗНАЛА, ЩО В ДОМІ Я ТІМ НЕ СВОЯ.

ЛІТНЬОГО РАНКУ МАТИ ВПЛІТАЛА
СТРІЧКУ ЧЕРВОНУ В КОСУ МОЮ.

ПОТІМ Я ПАРКОМ З ДРУГОМ ГУЛЯЛА...

ЧЕМНИМ, КРАСИВИМ, З ВУСАМИ ПИШНИМИ,
ПРИ ЕПОЛЕТАХ, ОРДЕНАМИ ОБВІШАНИМ
ПАНОВИМ СИНОМ – РОДУ НАДІЄЮ,
СТРАЖЕМ ДЛЯ ВІРИ І ДЛЯ ВІТЧИЗНИ...
І ГВАЛТІВНИКОМ ДЛЯ ДІВОК ПРОСТИХ.

НЕЛІ

Господи! З тобою сталося насилля?

МАРУСЯ

Колективне. Блискучий офіцер, друг дитинства, завів мене в псарню, де нас чекало ще кілька офіцерів у карнавальних масках. Вони не стримувалися і аби я не орала – зав'язали мені рота червоною стрічкою з коси. Ось вона.

Маруся показує офігівшим есеркам червону стрічку на своїй руці.

НЕЛІ

Ти комусь про це вже розповідала?

МАРУСЯ

Батькам!

НЕЛІ

А вони?

МАРУСЯ

А вони мені сказали:
ЗНАЙ СВОЄ МІСЦЕ, СЛІДУЙ ТРАДИЦІЯМ,
НЕ ЗАРИВАЙСЯ, ТИХОЮ БУДЬ.
СОРОМ СХОВАЄМО МИ ПІД КОПИЦЕЮ –
ЗНАЙДЕМ ВДІВЦЯ, ЩО ТЕБЕ НЕ ДІВИЦЕЮ
ВІЗЬМУ ЗА ЖІНКУ.
І ГОРЕ ТАК ЗМОЖЕМ ЗАБУТЬ.

НЕЛІ

І що ти?

МАРУСЯ

А я не хотіла забувати, не хотіла ховатися, не хотіла нести кару за чужий злочин. Я плюнула батькам увічі, пішла з дому і почала мститися. Собак у панській псарні отруїла миш'яком. А друга-офіцера не встигла – він наступного ранку звалив на Кавказ, і там хтось добрий встроїв ніж йому в

горло. Інших же гвалтівників я не бачила, вони були в масках.

ЕСЕРКА 1

І що тепер?

МАРУСЯ

Буду вбивати всіх російських офіцерів.

ЕСЕРКА 2

Масштабні плани!

ЕСЕРКА 3

Це ж варварство!

ЕСЕРКА 1

Принцип колективної провини нам не підходить.

МАРУСЯ

Ви теж мені не підходите!

(до Нелі)

Пробеч, любя. Я не залишуся з тобою в Америці.

НЕЛІ

(плаче)

Чому ти вбила песиків? Що ж ти за людина?!

Маруся похмуро йде, Нелі плаче, а Есерка-1 мацає свої кишені.

ЕСЕРКА 1

Свята революція! Вона, схоже, вкрала мій годинник.

СЦЕНА 5. ПАРИЖ, ПРОСТОРА І КРАСИВА ШКОЛА-СТУДІЯ ОГЮСТА РОДЕНА, РАННЯ ВЕСНА 1913 РОКУ. ЛАГІДНИЙ НАДВЕЧІРОК.

Роден стоїть біля статуї голої жінки. Навколо нього півдесятка учнів сидять на стільчиках. Серед них Маруся, одягнена з паризькою елегантністю. Роден натхненно розповідає.

РОДЕН

Мадам і месьє, дорогі учні, радий вітати вас у моїй скромній студії. Одна радість – вікна виходять на Сену, і, на жаль, також на оце одоробло.

(вказує на Ейфелеву вежу,
яку видно з вікна)

Сьогодні, до нас приєдналося двоє іноземних студентів. Це
Марі Нікіфорова з Росії

МАРУСЯ
(з місця)

Я з України.

РОДЕН
І Вітольд Бжостек з Польщі.

Хлопець інтелігентного вигляду сором'язливо киває.
Це Бжостек.

МАРУСЯ
Хоча я не визнаю кордони, бо анархістка.

БЖОСТЕК
Ой, а я теж анархіст.

Маруся і Бжостек переморгуються.

РОДЕН
Дорогі мої, нам дуже пощастило з часом. По-перше, ми живемо
в belle époque - час розквіту культури - у місті культури -
Парижі. А, по-друге, зараз 4та пополудні, золота година аби
споглядати мистецтво. Подивіться, як м'які промені сонця
огортають силует німфи...

Роден вказує на голу статую, учні уважно
придивляються.

В коридорі хтось гупає, всі озираються і бачать як в
двері забігає молода розпатлана жінка. Це Каміла
Клодель.

КАМІЛА КЛОДЕЛЬ
Ах ти ж тварь!

РОДЕН
Каміло, тобі не можна нервуватися. Сядь, попий водички.
Оціни нову скульптуру, я назвав її на твою честь.

Каміла підходить ближче до статуї.

КАМІЛА КЛОДЕЛЬ
Так це моя скульптура? Це ж з моїх ескізів зліплено, гад ти
такий!

РОДЕН

Ти безумовно мене надихнула.

(повертається до учнів)

Друзі, привітайтеся з моєю музою – Камілою Клодель.

Учні перелякано здоровкаються.

КАМІЛА КЛОДЕЛЬ

Ти вкрав мою ідею! Знов!

РОДЕН

Мила моя, ідею не можна вкрати. Вони літають поміж нами як як прованські метелики. Від тебе до мене, від мене до тебе...

Каміла Клодель валить статую, а потім добиває її ногами. Статуя частково розбивається. Роден та учні з жахом розбігаються по кутках. Каміла починає співати і трошити вже інші статуї.

ПІСНЯ "ТІНЬ"

КАМІЛА СПІВАЄ, ЩО БАГАТО РОКІВ ВІРИЛА В ЇХНІЙ ТВОРЧИЙ СОЮЗ. АЛЕ, ЦЕ БУВ СОЮЗ НЕРІВНИХ, ДЕ РОДЕН ЗДОБУВ СЛАВУ, А ВОНА ЛИШЕ СТАЛА ЙОГО ТІННЮ. ВОНА ВВАЖАЛА СЕБЕ СКУЛЬПТОРКОЮ, А ВІН ЇЇ – ЛИШЕ СВОЄЮ МУЗОЮ. ВІН ВЗЯВ У НЕЇ ВСЕ, АЛЕ НЕ ДАВ НІЧОГО. ВІН СТВОРИВ СОБІ ІМ'Я, ОТРИМАВ РОЗКІШНУ МАЙСТЕРНЮ, НАБРАВ ДУРНИКІВ-УЧНІВ, А ЇЇ ЗАЛИШИВ ХОДИТИ В ДРАНТІ І ТЕПЕР НАЗИВАЄ БОЖЕВІЛЬНОЮ. І ТАКИХ ЖІНОК-ТІНЕЙ ЯК ВОНА СОТНІ, ТИСЯЧІ!

РОДЕН

Красуне моя, сонечко, ну це несправедливо. Я високо ціную твою творчість. Я навіть окрему студію тобі створив у своїй студії. Там, правда, деякий мотлох лежить, треба прибрати...

Каміла з криком біжить до Родена аби дати йому в морду. Їй на перепоні стають Роденові учні.

МАРУСЯ

Ах ти ж тварь!

Маруся розштовхує учнів руками й ногами, скручує Роденові руки і кричить Камілі

МАРУСЯ

Давай, не стримуйся. Я його тримаю!

Каміла дає Родену ляпаси та стусани, учні
намагаються їй зашкодити.

РОДЕН

(до Марусі)

Мадмуазель, не викручуйте мені руки! Ви їх пошкодете! Це
мій робочий інструмент!

МАРУСЯ

(до Родена)

Хочеш щоби я викрутила тобі шию?

(до Бжостека)

Поляк, що дивишся? Помагай.

Бжостек нерішуче влазить у бійку, відганяючи учнів
від Каміли та Марусі.

МАРУСЯ

(до Родена)

Я думала, що ви-богема живете за місяцем, думаєте серцем.
Хотіла стати однією з вас.

РОДЕН

Та що ви знаєте, мадемуазель, про шлях митця?!

МАРУСЯ

Знаю, що цей шлях – то сходи ієрархії, політи абсентом і
чужими слізьми.

РОДЕН

Поліція! Жандарми! Психіатри! Геній в небезпеці!

Дехто з учнів біжить надвір покликати жандармів.

МАРУСЯ

Нам-анархістам жандармів бачити погана прикмета. Каміла,
далі ти сама. Бжостек, нам пора!

БЖОСТЕК

Матка бозка! Оце нарвана кобета!

Маруся з Бжостеком тікають зі студії поки не пізно.

СЦЕНА 6. ФРАНЦІЯ, ШКОЛА ОФІЦЕРІВ, 1915 РІК.

Під звуки Марсельєзи кадети відпрацьовують вправи з
багнетами. Серед них Маруся, переодягнена в
чоловіка.

До них підходить вартовий.

ВАРТОВИЙ

Хто тут Володя Нікіфоров?

МАРУСЯ

А що таке?

ВАРТОВИЙ

До вас прийшов брат.

Маруся хмуриться, стискає свій багнет. Але йде за вартовим.

Вони виходять за прохідну казарми, де стоїть Бжостек. Вартовий іде, а Маруся посміхається.

БЖОСТЕК

Я тобі солодке приніс.

Маруся відкриває пакунок і радіє.

МАРУСЯ

Ой, шукети! Дякую, мон амур.

Маруся озирається, чи ніхто їх не бачить, і швидко цілує Бжостека в губи. Далі починає наминати тістечка.

МАРУСЯ

(жуючи)

А у мене теж для тебе подарунок. В правій кишені.

Бжостек з посмішкою лізе до Марусі в кишеню і витягає звідти щось схоже на руку мертв'яка. Оре з переляку.

МАРУСЯ

Це Роденова.

БЖОСТЕК

Матка бозка!

МАРУСЯ

Зі скульптури його. Чо ти верещиш? Тут військовий об'єкт.

Маруся дістає з кишені гіпсову руку, направляє її на Бжостека як пістолет.

БЖОСТЕК

Марі, кидай вже цей цирк.

МАРУСЯ

Ти про що?

БЖОСТЕК

Мої сусіди вже думають, що я зустрічаюся з чоловіком?

МАРУСЯ

І що? Ти прогресивний анархіст чи закомплексований буржуа з передмістя?

БЖОСТЕК

Навіщо тобі ця ЕкОль МілітЕр?

МАРУСЯ

Щоб стати офіцером. Я вже майже лейтенант. Це одна з найкращих армій Європи.

БЖОСТЕК

Так тебе відправлять на війну.

МАРУСЯ

Ясно, що відправлять.

БЖОСТЕК

Воно тобі треба?

МАРУСЯ

Війна очистить цей затхлий старий світ від тиранів і буржуа!

Бжостек забирає у Марусі гіпсову руку і бере її за руки.

БЖОСТЕК

Марі, ти знаєш, що було під Іпром. Ти хочеш потрапити в газову атаку? Хай імперії б'ють одна одну, нам тільки краще. Це не наша війна!

МАРУСЯ

А як ти без бойового досвіду збираєшся захищати ідеї анархізму?

БЖОСТЕК

Словесно!

МАРУСЯ

Удачі! Війна – цей одвічний потяг до руйнування, він глибоко в нашій природі. В моїй природі так точно. Ти хіба Фрейда не читав?

БЖОСТЕК

Ну так хай Фрейд іде воє! Марі, я серйозно. Кидай цих клоунів в червоних штанах і виходь за мене заміж.

Від несподіванки Маруся впускає шукети, а Бжостек починає співати.

ПІСНЯ "ДВОЄ ПРОТИ ЦІЛОГО СВІТУ"

БЖОСТЕК СПІВАЄ, ЩО ГОЛОВНЕ В ЖИТТІ – ВНУТРІШНЯ СВОБОДА. ВОНИ ЇЇ ВЖЕ МАЮТЬ І МОЖУТЬ ЖИТИ ЩАСЛИВО. МАРУСЯ Ж ВІДПОВІДАЄ, ЩО ТРЕБА ПОШИРЮВАТИ СВОБОДУ НАВКОЛО. ЗДОБУВ СОБІ СВОБОДУ – ДОПОМОЖИ ЗДОБУТИ ЇЇ ІНШИМ.

БЖОСТЕК

Марі, це означає "ні"?

МАРУСЯ

Ну, нас і так не одружить. У мене паспорт на Володимира Нікіфорова. Ти ж сам мені його намалював.

БЖОСТЕК

А якщо я скажу тут, що ти жінка, то тебе виженуть з казарми і змінять паспорт.

МАРУСЯ

А якщо я проштикну тебе оцим багнетом? Я вже вмію.

Маруся показує, що вона вміє робити з багнетом.
Бжостек віддає їй Роденову руку і в шоці йде.

СЦЕНА 7. ГРЕЦІЯ. САЛОНІЦЬКИЙ ФРОНТ, ЛЮТИЙ 1917 РОКУ.

Маруся у французькому офіцерському кітелі лежить в землянці на койці і сумно розглядає фото Бжостека.

До землянки заходять двоє інших французьких офіцерів, Маруся швидко ховає фото в книжку поезій.

ОФІЦЕР 1

Салю Вова!

ОФІЦЕР 2

Не смикайся, малий. Нам нема діла до твоїх лямурних інтересів.

ОФІЦЕР 1

Двадцять століття надворі.

Офіцери всідаються перекусити. Відкривають кошик, приносяться і кривляться. Дістають консерви.

ОФІЦЕР 2

Фу! Консервована риба. Як можна їсти консервовану рибу?

ОФІЦЕР 1

(відпиває вина)

Фу! Хто робив це вино, Жиль?

ОФІЦЕР 2

Греки, Жан. Ми в Греції, а не в Бургундії.

Маруся підсідає до них. Теж відпиває вино, але не кривиться.

МАРУСЯ

Які новини, пацани?

ОФІЦЕР 1

Ніяких. Генерал хоче щоби ми з бритосами наступали. Але, болгари з німцями не хочуть відступати.

ОФІЦЕР 2

Топчимося як в клятій діжці зі стиглим виноградом, тільки під ногами не вино, а кров. І виходу ні в кого тут нема.

МАРУСЯ

Піду і я хоч трохи постріляю.

ОФІЦЕР 1

Тільки, Вова! Припини стріляти в російських офіцерів. Це наші союзники.

Маруся виходить із землянки. Перед нею пагорби, прориті окопами. З окопів перестрілюються солдати, інколи кидають гранати. Дехто лежить вбитий, і їх не можуть забрати. Дим, шум і хаос.

Маруся починає стріляти і співати.

ПІСНЯ "ХТО ЛЮБИТЬ ВІЙНУ, ТОЙ НЕ БАЧИВ ВІЙНИ"

МАРУСЯ БАЧИТЬ ЩО ПОМИЛЯЛАСЯ. НОВА ВІЙНА НЕ ПРИНЕСЛА
ОЧИЩЕННЯ, А ЛИШЕ БРУД. У ВІЙНІ НЕМА КРАСИ ЧИ
БЛАГОРОДСТВА, ВІЙНА ПОТВОРНА І ПОЗБАВЛЕНА СЕНСУ. ІМПЕРІЇ
НИЩАТЬ ОДНА ОДНУ, АЛЕ ЦІНОЮ ЖИТТЯ ЛЮДЕЙ. ЧИ ЗАЛИШАТЬСЯ
ІЩЕ ЛЮДИ, ЩОБИ БУДУВАТИ НОВИЙ СВІТ СВОБОДИ? ЧИ ВСІ
ЗАГИНУТЬ НА ЦІЙ ВІЙНІ?

ВКЛЮЧАЄТЬСЯ ХОР. МАРУСІ ПІДСПІВУЮТЬ ІНШІ СОЛДАТИ,
ВКЛЮЧНО З УБИТИМИ. ВСІ ХОЧУТЬ ДОДОМУ, АЛЕ ЯК ВИЙТИ З
ЦІЄЇ ВСЕСВІТНЬОЇ М'ЯСОРУБКИ? МАЛО КОМУ ПОЩАСТИТЬ.

У Марусі закінчуються патрони і вона повертається в
землянку перезарядитися. Там офіцери читають газету.

ОФІЦЕР 2

Знаєш, Вова! А трохи є новин. В Петрограді революція. Цар,
пишуть, скоро зречеться престолу. Амністія для
політкаторжан.

Маруся хапає газету, проглядає її.

МАРУСЯ

Ну, тоді мені пора додому.

ОФІЦЕР 1

Куди, Вова? Кошмар! Це ж трибунал.

МАРУСЯ

Так зупиніть мене!

Маруся направляє рушницю по черзі на обох офіцерів.
Ті кліпають очима.

МАРУСЯ

Без образ, хлопці, але я не знаю, що я тут роблю. Досить з
мене цієї безцільної бійні. Там дома я хоч помру знаю за
що.

Маруся прихоплює патрони та консерви, і виходить із
землянки.

Маруся йде, а хор продовжує співати про велику і
страшну війну.

Потім вже знайомі нам трое хористів виходять вперед,
всідаються на картанах і починають розмову.

ХОРИСТ 1

Кажуть, спершу Маруська поїхала в Петроград. Доклалася до нальоту на тюрму "Хрести" шоби витягти звідти шістьох анархістів.

ХОРИСТ 2

Благородне діло, я скажу.

ХОРИСТ 3

Потім сама ледве в тюрюгу не заgrimіла, коли солдати штурмонули анархістську дачу.

ХОРИСТ 1

Ну, вона тоді по-уму поступила. Дременула на рідні землі, під Олександрівськ. Збирати з відважних і безшабашних свою анархістську Чорну гвардію.

ХОРИСТ 2

І понеслося таке, шо мама рідна...

СЦЕНА 8. УКРАЇНСЬКИЙ ПІВДЕНЬ, СТЕП, ЛІТО 1917 РОКУ.

По степу їде поїзд. Наїжджає на міну, підривається і зупиняється. До підбитого поїзда підходить Маруся зі своїм загonom з десятok чоловік. Маруся в жіночому одязі, досить обшарпаному і брудному. Такі ж обшарпані та брудні її бійці. Маруся направляє свій браунінг на поїзд і командує здаватися.

МАРУСЯ

Виходимо по-одному!

З дверей з'являється рука. Маруся прискорює процес.

МАРУСЯ

Давай активніше, а то вуса пообриваю.

З поїзда з піднятими руками виходять з десятok солдатів російської армії.

СОЛДАТ 1

Це наліт?

МАРУСЯ

Це революція! Офіцери серед вас є?

Солдати мовчать. Маруся оглядає полонених.

МАРУСЯ

Звідки й куди їдемо, хлопці?

СОЛДАТ 2

З Сибіру. Поповнення. До генерала Брусилова. На австрійський фронт.

МАРУСЯ

Сибір я бачила. На щастя, недовго. І на фронті два роки відмахала. Думаю, нічого, вам там ловити.

СОЛДАТ 3

Ми ж мобілізовані.

МАРУСЯ

Я вас демобілізую. Переходьте до мене під чорний прапор.
(вказує на прапор з черепом
і кістками, який тримає один
з її бійців)

СОЛДАТ 1

Ви шо, пірати?

МАРУСЯ

Ми – анархісти! Чорна гвардія. Гарантую вам пайку, карабін, бойового коня і трохи грошей на тютюн та шинельку.

В рядах Марусиних бійців чути якесь бурмотіння.

МАРУСЯ

Не одразу, але зуб даю, що все вам дістану. Ну, хто до мене – крок вперед.

Трохи більше половини полонених роблять крок вперед.
Маруся обіймає кожного з них.

МАРУСЯ

(до своїх бійців)

Видайте нашим новим братам махорки і по червінцю.

(до новонавернених)

А ви, хлопці, не соромтеся. Покажіть мені нарешті, де ваші офіцери?

Солдати, які перейшли до Марусі, показують на одного в ряду тих, хто залишилися. Маруся підходить до нього.

МАРУСЯ

Шо ж ти мовчав? Думаєш пропетляєш?

РОСІЙСЬКИЙ ОФІЦЕР

Я не знав, що сказати. Я в штабі простий писар.

Маруся обшукує офіцера. Дістає з його кишень ніжик,
пера для письма і навіть пензлі.

РОСІЙСЬКИЙ ОФІЦЕР

Я ще інколи художествую.

МАРУСЯ

Наша друга зустріч буде для тебе останньою.

Російський офіцер кліпає очима, потім розуміє натяк
і тікає.

МАРУСИН БОЄЦЬ

Маруся, а що робить з цими, що до нас не переходять?

МАРУСЯ

Відпустіть їх. Досить з нас трупів.

Марусині бійці неохоче відпускають полонених.

Маруся вже готується сідати на свого коня, і тут до
неї звертається один із солдатів, що перейшли на її
бік.

СОЛДАТ 2

А що з попом будемо робить?

МАРУСЯ

Яким попом?

СОЛДАТ 2

Ну, він з нами їхав.

Маруся підходить до поїзда, на який її бійці знову
направляють зброю.

МАРУСЯ

Вилазь. Бо витягну за бороду.

З поїзда виходить піп із тремлячими руками догори.
Маруся направляє на нього браунінг.

МАРУСЯ

(до своїх бійців)

Тебе не пожалію, яд для голови.

ПІП

Мене вбивать неможна.

МАРУСЯ

А чого?

ПІП

Бо я їду в штаб батька Махна на його особисте запрошення.

МАРУСЯ

А Махно атеїст.

ПІП

А я не в церкву служити їду, а в школу. Дружина батька, пані Галина, потребує кваліфікованих кадрів для навчального процесу. У мене є від неї лист.

Піп простягає Марусі якийсь папірець, та хмуриться.

МАРУСЯ

От Махно – селюк наївний. Як ти його обдуриш?

ПІП

Переконав, баришня! Переконав повагою з елементами пошани. Піп починає співати про свої переконання.

ПІСНЯ "КЛАНЯЙСЯ"

ПІП СПІВАЄ, ЩО ЙОГО МУДРА ЦЕРКВА СТОЛІТТЯМИ ВЧИТЬ
КЛАНЯТИСЯ ТИМ, ХТО СИЛЬНІШИЙ. РАНІШЕ ВІН КЛАНЯВСЯ
ДВОРЯНАМ, ПОТІМ ЗАВОДЧИКАМ, ПОТІМ КОМІСАРАМ. ТЕПЕР
КЛАНЯЄТЬСЯ АТАМАНАМ І, ПРОСТИ-ГОСПОДИ, АНАРХІСТАМ. І ВІД
НЬОГО НЕ УБУДЕ, А ПРИМНОЖИТЬСЯ. СПИНА МОЖЕ Й ЗІГНЕТЬСЯ,
АЛЕ НЕ ЗЛАМАЄТЬСЯ. В ЦЬОМУ ХАОСІ ГОЛОВНЕ ВЧАСНО
ЗРОЗУМІТИ, КОМУ ТЕПЕР КЛАНЯТИСЯ.

Маруся дратується. Бере попа за бороду і тягне до
свого коня, той пищить.

МАРУСЯ

Ну що ж, їдемо до Махна в Гуляйполе. Буде що з ним
перетерти.

Маруся затагує попа на коня і вирушає в дорогу разом
зі своїм маленьким військом.

СЦЕНА 9. ГУЛЯЙПОЛЕ. ВЕЧОРІЄ.

У садку під вишнею Нестор Махно сидить за столиком з наливкою та закускою. Він вже трохи вмазаний, грає на гітарі і співає пісню на свої ж слова.

ПІСНЯ "АНАРХІЯ-МАМА СИНІВ СВОЇХ ЛЮБИТЬ"

(СЛОВА МАХНА, ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ ГРИЦЕНКО)

Маруся тихенько підходить, ведучи попа за бороду. Стає за спиною у Махна і підспівує, змінюючи в приспіві "синів" на "дочок". Закінчивши співати, Махно обіймається з Марусею.

МАХНО

Люблю тебе Маруська. Коли люди кажуть, що я психований, я їм: "Гляньте на Нікіфорову".

МАРУСЯ

Я тобі гостинця привезла.

(вказує на попа)

Тільки спитай у своєї Гальки, чи точно він їй треба.

МАХНО

Для тебе вона Галина Андріївна. А на попа я їй дав добро. Ти вгощайся, Маруська, мабуть голодна.

Піп радісно підбігає до Махна і кланяється йому. Маруся сердито випиває наливки прямо з горла і всідається за стіл.

МАРУСЯ

Тільки трохи спрагла.

МАХНО

Ти вже який місяць куряву по степу ганяєш, скоро з коня падатимеш. Та й коней у тебе, знаю, малувато.

МАРУСЯ

Зато ти, Нестор, жереш стільки, що скоро стілець під тобою лусне. Співаєш про анархію, а сам розводиш латифундію у себе в Гуляйполі.

МАХНО

Анархія - це не хаос, анархію будувати треба. Я спершу в цьому садку анархію встановлю, потім в Гуляйполі, а далі у всій Катеринославській губернії.

МАРУСЯ

Браво! Мислиш як феодал. Чи прям анархо-король. Скоро тобі Керенський корону пришле маленьку з Петрограда разом зі стрічками та бантиками.

Махну цей стьоб не подобається, він б'є кулаком по столу, але Маруся навіть не сіпається.

МАХНО

Мені Керенський з Петрограда лист прислав, і він, Маруська, про тебе.

МАРУСЯ

Шось не люблять мене там на північних болотах.

МАХНО

Як ведмеді скажену бджолу. Арештувати тебе хочуть. Просять мене посприяти.

МАРУСЯ

За шо?

МАХНО

За те шо ти вкрала мільйон рублів у касі заводчика Бадовського в Олександрівську.

МАРУСЯ

Та я б з цього гада шкуру здерла! Знаєш, як у нього діти на гуральні вкалували? А шо там з дівками-робітницями робили? Бо я знаю! Я у нього соплячкою пляшки мила поки до анархістів не прибилася.

МАХНО

Так слідчим і розкажеш!

МАРУСЯ

(встає)

А зуби не пощериш мене допитувать?!

МАХНО

Розслабся. Я братів-анархістів не видаю. І сестер-анархісток теж. Хай іде Керенський в жопу. Я ж казав, шо люблю тебе. Як сестру.

Махно встає і обіймає сердиту Марусю. Потім починає тихо і по-змовницьки їй казати.

МАХНО

Можу продати тобі трохи коней, як для рідної. У тебе ж якісь червінці ще лишилися з тієї каси?

МАРУСЯ

Залежить скільки ти, рідний мій, за це хочеш.

МАХНО

Домовимося по-совісті. А ще, скажу тобі як сестрі, що в Оріхові розквартирувалися на днях дві невеличкі роти Преображенського полку. Там тобі і коні, і рекрути, і зброя.

МАРУСЯ

Дві роти - це немало. Дай мені трохи своїх хлопців, верну всіх цілими і з прикупом.

МАХНО

Так зараз жнива. Хлопці розбрелися косить по своїх селах. Вони у мене хазяйські.

МАРУСЯ

Всі в батька.

ПІП

"Махно - цар, Махно - бог. З Гуляйполя до Полог." Так люди кажуть.

МАХНО

Молодець, батюшка. Налий собі наливки.

Піп сліхняно наливає, а Маруся збирається.

МАРУСЯ

Добро, Нестор! Якщо не вернуся, напишеш про мене пісню.

Маруся йде, а Махно обіймає вже осоловілого від наливки попа.

МАХНО

Шо, помучила тебе ця шельма?

Піп ствердно схлипує.

МАХНО

Ну, скоріш за все ти більше її не побачиш.

Піп дивиться на нього з надією.

МАХНО

Преображенці отримали новісінькі кулемети - ще в маслі з заводу. Там мінімум двісті бойових штиків. Якшо Нікіфорова не дура, то вона дасть драла зі своєю бандою, батюшка.

ПІП

А якщо не дасть, батьку? Не дасть драла.

МАХНО

Ну, тоді буде у нас-анархістів на одну дуру менше.

Знову випивають.

СЦЕНА 10. СТЕП НЕПОДАЛІК ВІД ОРІХОВА. РАНОК.

Маруся оглядає свої бойові порядки із двох десятків бійців. Перед нею стоять вози з сіном.

МАРУСЯ

Щось нас стало менше.

БОЄЦЬ МАРУСИ

Двое злягли з холерою.

МАРУСЯ

А якщо чесно?

БОЄЦЬ МАРУСИ

Втекли.

МАРУСЯ

Знайду і порву. Але потім. А зараз, хлопці, у нас буде непроста робота. Коней мало, людей мало. Тому, поїдемо на преображенців на возах.

БОЄЦЬ МАРУСИ

Це як?

МАРУСЯ

А так! Тебе як звуть?

БОЄЦЬ МАРУСИ

Степан.

МАРУСЯ

Лізь на воза, Степан. Разом із шашкою і карабіном.

Боєць з недовірою залазить на воза. Маруся махає ще трьом лізти до нього.

МАРУСЯ

Давайте і ви – Захар, Остап, Пилип. Всі на воза. Але-гоп. Іще, з вами поїде Максим.

БОЄЦЬ МАРУСІ

Який Максим?

МАРУСЯ

Оцей от Максим.

Маруся і декілька бійців затачують на воза кулемет Максим.

МАРУСЯ

Шо баньки тарашите! Закопуйтеся під сіно, козаки. Їдемо в Оріхів на базар.

Маруся намотує на голову очіпок, накидає на плечі кожух і стає схожою на селянку. Вона хвацько заскакує на воза і всідається правити конями. Решта її бійців так само оперативно ховаються під сіном на інших возах і вирушають під бадьору музику.

Маруся з бійцями заїжджають в Оріхів на базарну площу, розміщуються поміж інших возів. Маруся дістає в'язку цибулі вдає з себе торговку. На площу підтягуються люди, включно з білогвардійськими солдатами.

МАРУСЯ

Цибулька-цибулька! Свіженька-сухенька-тверденька, сьогодні зібрала, в оберемок зв'язала. Гаспада-офіцери, підходимо беремо.

Один з офіцерів дійсно підходить до Марусі. Тягне цибулину, яка висить у неї на шиї, нюхає. Маруся завмирає.

ОФІЦЕР 1

А чо не взять у такої дівушки сладкої. Свіженької, тверденької.

Офіцер знімає з Марусі в'язку цибулі, б'є її по задниці, від чого Маруся починає тремтіти. Кидає їй монету за пазуху і спокійно йде. Офіцери починають шикувати солдатів на площі.

Маруся важко дихає і тремтить, гладить червону стрічку на своїй руці. Опановує себе, підходить до свого воза і шепче бійцям, які ховаються в сіні.

МАРУСЯ

(до своїх бійців)
Зводьте клешні. Я дам відмашку.

Марусині бійці на возах під'їжджають ближче до солдатів і стають біля них напівколом. Маруся дістає Роденівську руку і жбурляє нею в офіцера, який купив у неї цибулю. Той ошелешено чухає лоба і тут з возів по солдатам починають стріляти з рушниць та кулеметів.

ХОР СПІВАЄ ПІСНЮ "НЕ БОЮСЬ Я БОГА, НЕ ВКЛОНЮСЬ Я ПАНУ".

Білогвардійці намагаються відстрілюватися, але не дуже розуміють звідки на них напали. Здіймається паніка, народ кричить. Маруся хапає нагайку і командує "Здавайтеся!" Скоро деморалізовані "преображенці" дійсно здаються. Маруся підходить до полонених.

МАРУСЯ

Брати мої солдати, вас вітає Маруся і її Чорна гвардія. Від сьогодні ви вільні. У вас три варіанти – бути зі мною і матимете коня, щедру пайку і бойову славу. Бути ні з ким – і йдете по домах. Вам нічого за це не буде. Або ж бути проти мене – і я зараз покажу, що це значить.

Маруся підходить до офіцера, який купив у неї цибулю.

МАРУСЯ

Принесла тобі здачу.

Маруся починає шмагати його нагайкою так затято, що бризки крові ляпають їй на обличчя.

Солдати і навіть Марусині бійці кривляться. Коли стає зрозуміло, що офіцер вже не дихає, до Марусі підбігає інший російський офіцер, падає їй в ноги і просить пощади. Маруся мовчки стріляє йому в голову.

МАРУСЯ

Всіх золотопогонників розстріляти. А солдати хай обирають свій шлях.

Марусині бійці дострілюють ще кількох офіцерів. Полонені солдати розбиваються на дві групи, більшість йде до Марусі.

БОЄЦЬ МАРУСІ

І шо, тих хто не з нами відпускаємо?

МАРУСЯ

Тільки відшмагайте їх добряче щоб не шлялися більше в наших степах.

Рудий білогвардійський солдат починає протестувати.

РУДИЙ СОЛДАТ

Ви ж казали - нічого не буде?!

МАРУСЯ

Повір мені, в наш час це нічого.

Марусині бійці шарять по кишенях вбитих офіцерів та солдат, які до них не приєдналися. Маруся сідає біля брички і закурює. Терebить червону стрічку.

БОЄЦЬ МАРУСІ

А непогано вийшло з цими тачками.

МАРУСЯ

Назвемо їх тачанками.

СЦЕНА 11. ОЛЕКСАНДРІВСЬК. ВЕРЕСЕНЬ 1917 РОКУ.

Маруся на білому коні в'їжджає в місто. За нею їдуть бійці її Чорної гвардії, одягнені як-попало, але вже по-багатому. Жителі Олександрівська або радісно зустрічають цю процесію, або ж тікають від неї чимдалі. Маруся кидає в натовп монети, цукерки, срібні ложки та виделки.

Маруся співає.

ПІСНЯ "ФОРТУНА ЛЮБИТЬ ВІДВАЖНИХ".

МАРУСЯ СПІВАЄ, ЩО ЮНІ РОКИ ЇЇ БУЛИ ТАКИМИ ТЕМНИМИ, ЩО НЕ КОЖЕН БИ Й ВИТРИМАВ. ВОНА ВТРАТИЛА ВСЕ, НАЙДОРОЖЧІ ЛЮДИ ЇЇ ЗРАДИЛИ. ВОНА ВЖЕ НЕ РАЗ МАЛА ЗАГИНУТИ ЧЕРЕЗ СВОЮ НЕБЕЗПЕЧНУ РОБОТУ. АЛЕ, ВОНА ЗНАЛА, ЩО КОЛЕСО ФОРТУНИ КРУТИТЬСЯ, І ЯКЩО ЗАРАЗ ТИ ВНИЗУ, ТО РАНО ЧИ ПІЗНО ПІДНІМЕШСЯ ВГОРУ. ТРЕБА ЛИШЕ МАТИ ТЕРПІННЯ І НЕ БОЯТИСЯ РИЗИКУВАТИ.

БОЄЦЬ МАРУСІ

Так а куди ми їдемо, Марусь?

МАРУСЯ

На Завод Коопа. Друзі-анархісти збирають прогресивних робітників. Пояснимо їм за Кропоткіна. Звільнимо трудовий народ.

БОЄЦЬ МАРУСІ

Шось над заводом Коопа труби не димлять, птахи не літають, а замурзані діти та коти спішать на інший бік вулиці короткими перебіжками.

МАРУСЯ

Не будь забобонним, братуха, фортуна любить відважних.

БОЄЦЬ МАРУСІ

Хай вони бояться. Я зарубаю кожного хто до тебе, отаманша, наблизиться.

Маруся з бійцями під'їжджає до заводу, залишивши натовп позаду. На заводі незвично тихо.

МАРУСЯ

Чекайте, хлопці. Я маю дати їм умовний сигнал.

Маруся заїжджає крізь ворота заводу, озирається довкола. Продовжує співати, що фортуна-дівка примхлива. Але, ось сьогодні вона торкнулася її.

Тим часом ворота різко закриваються, і бійці Марусі залишаються за ними. Маруся вертиться на своєму коні і не розуміє, що відбувається. Почувши гавкіт собаки, вона лякається, кінь сіпається й Маруся падає з коня. Марусині хлопці кричать і стріляють у повітря, але нічого не можуть зробити.

МАРУСЯ

Фортуна посміхнулася мені. А може й ні.

Двое охоронців з собакою беруть Марусю за ноги і прямо по землі волочать у буцигарню.

КІНЕЦЬ ПЕРШОГО АКТУ.

АКТ 2

СЦЕНА 12. ОЛЕКСАНДРІВСЬК, КІМНАТА ДЛЯ ДОПИТІВ У В'ЯЗНИЦІ.
ЖОВТЕНЬ 1917 РОКУ.

Маруся з перев'язаною головою сидить на стільчику, а навпроти неї з-за столу визирають урядовий комісар уїзду Міхно і військовий комісар Попов. По кутках стоять двоє охоронців і нервово поглядають на Марусю. За вікном чути невдоволений гамір натовпу.

МІХНО

Повне ім'я?

МАРУСЯ

Нікіфорова Марія Григорівна.

МІХНО

Повних років?

МАРУСЯ

Тридцять.

МІХНО

Місце народження?

МАРУСЯ

Село Печеніжине, під Катеринославом.

МІХНО

Соціальне походження?

МАРУСЯ

Козацьке.

ПОПОВ

А правда, що ваш батько був офіцером? Героєм російсько-турецької війни?

МАРУСЯ

Правда. Тільки він мені більше не батько.

МІХНО

(до Попова)

Ви чули це?! Отака зараз молодь - ні вдячності, ні поваги.

ПОПОВ

(до Марусі)
Святі угодники! Ви ж жінка, дорога моя.

МАРУСЯ
Іще дорожчим буде вам оце самоуправство. Чого ви мене тримаєте?

Шум натовпу за вікном посилюється.

МАРУСЯ
Народу он теж цікаво.

ПОПОВ
Вас заарештовано за озброєне пограбування каси заводу Бадовського.

МАРУСЯ
Тирана Бадовського, капіталіста і експлуататора!

МІХНО
Ви порушили закон.

МАРУСЯ
Закон - це засіб гноблення й насилля. Я - анархістка. Я на закон плюю.

ПОПОВ
Ви проти Тимчасовго уряду?

МАРУСЯ
Я проливаю кров за Тимчасовий уряд, демократію та революцію, яка цей уряд привела до влади.

МІХНО
І як ваш грабунок допомагає демократії?

МАРУСЯ
Я озброїла на ці гроші свою Вільну бойову дружину. Воїнів демократії.

До кімнати забігає солдат, шепче щось на вухо Міхну та Попову.

МАРУСЯ
Шо, Махно хлопців відправив мене відбити? Я по губам читаю, мамкині ви конспіратори. Давайте, відпускайте мене, поки вас анархісти не порвали.

Натовп за вікном починає кидати каміння. Маруся сміється, а комісари сердяться.

ПОПОВ

Вам це не допоможе! На вас є й інші злочини.

МАРУСЯ

Це які?

МІХНО

А хто пограбував кондитерську в Оріхові?

МАРУСЯ

Ми з хлопцями хотіли їсти! Це бойова необхідність!

МІХНО

А хто обніс магазин нижньої білизни Мадам Дюпре? Яка тут була необхідність.

Охоронці починають хіхикати, а Маруся звиріти. Вона встає із-за столу, відставляє стілець, ставить на нього ногу і задирає спідницю.

МАРУСЯ

Якщо шановні комісари цікавляться, в якій білизні воює отаманша Маруся, то я зараз продемонструю вам її повну відсутність!

МІХНО

О боже! Ні!

Комісари відвертаються, охоронці підбігають щоби зупинити Марусине роздягання, а в двері з криками завалює натовп Марусиних прибічників на чолі з Феодосієм Щусем, бойовим матросом і побратимом Махна.

ЩУСЬ

Ах ви ж скоти! Нашу Марусю хочуть згвалтувати!

Щусь підбігає до охоронців і б'є їх в морду, Маруся сміється.

ПОПОВ

Ви не смієте! Я воєнний комісар, представник Тимчасового уряду.

ЩУСЬ

Нема вже твого уряду! Більшовики його скинули в Петрограді.

Хтось дає Попову та Міхно свіжу газету, ті хапаються за голови. Охоронці стоять розгублені. А Щусь саджає Марусю собі на плечі і урочисто крокує з тюрми. Натовп з криками та оплесками суне за ним.

Вийшовши з тюрми, Щусь ставить Марусю на якусь барикаду і вона починає виголошувати промову.

МАРУСЯ

Брати і сестри мої анархісти! Ми бачили як впала корона російського царя, ми бачимо як розбіглася згряя Тимчасового уряду, ми з вами ще побачимо як розсипеться влада більшовиків. Ми-анархісти здобудемо новий світ – де не буде тиранів, де правитиме свобода, де кожен і кожна обиратимуть свій шлях.

Маруся починає співати, а натовп їй підспівує хором.

ПІСНЯ "КОЖЕН ЗМОЖЕ ЖИТИ ЯК ЗАХОЧЕ".

ХТОСЬ КАЖЕ, ЩО АНАРХІЯ – ЦЕ ХАОС, ТА НАСПРАВДІ АНАРХІЯ – ЦЕ ВОЛЯ. ЦЕ МОЖЛИВІСТЬ КОЖНОМУ СТАТИ ТИМ КИМ ВІН ХОЧЕ. В НОВОМУ СВІТІ БАТЬКИ НЕ БУДУТЬ ГНОВИТИ ДІТЕЙ, ЧОЛОВІКИ – ЖІНОК, ЗАВОДЧИКИ – РОБОЧИХ, ЗЕМЛЕВЛАСНИКИ – СЕЛЯН. ВЛАДА НЕ ГНОВИТИМЕ ЛЮДЕЙ, А СЛУЖИТИМЕ ЇМ. В ПРЕКРАСНОМУ СВІТІ АНАРХІЇ НЕ БУДЕ НАСИЛЬСТВА. АЛЕ, НАСИЛЬСТВО ПОТРІВНЕ ЗАРАЗ ЩОБИ ЗБУДУВАТИ ЦЕЙ ПРЕКРАСНИЙ НОВИЙ СВІТ.

Під бурхливі оплески Маруся злазить із барикади. Внизу стоїть Бжостек. Маруся стрибає йому на шию. Вони обіймаються.

МАРУСЯ

Звідки ти взявся?

БЖОСТЕК

Мені переказали по анархістських каналах, що у тебе проблеми.

МАРУСЯ

Тепер проблеми будуть у тих, хто мене гнобив.

Маруся і Бжостек цілуються.

СЦЕНА 13. ОЛЕКСАНДРІВСЬК, МІСЬКИЙ ПАРК.

Маруся з Бжостеком гуляють під ручку і їдять морозиво.

БЖОСТЕК

Тобі не холодно морозиво в таку погоду?

МАРУСЯ

Мене гріє думка, що соплежуї з Тимчасового уряду зараз тікають як миші.

БЖОСТЕК

Думаєш, більшовики Троцького будуть кращі?

МАРУСЯ

Більшовики хитриші. Але, їх мало хто підтримує. А у нас тут кожне село – бойовий загін, кожне місто – анархістський полк.

БЖОСТЕК

Марі, я був такий придурок.

Маруся вимазує Бжостека своїм морозивом і сміється як він облизується.

МАРУСЯ

Конкретизуй.

БЖОСТЕК

Одруження в наш час – це дикий буржуазний анахронізм.

МАРУСЯ

Так і є.

БЖОСТЕК

Маруся, давай просто жити разом?

Бжостек і Маруся починають співати.

ПІСНЯ БЖОСТЕКА І МАРУСІ, ЯКА Є ПРОДОВЖЕННЯМ ПІСНІ "ДВОЄ ПРОТИ ЦІЛОГО СВІТУ".

БЖОСТЕК СПІВАЄ, ЩО КОБЕТИ ЗІ СХОДУ ТАКІ БОЖЕВІЛЬНІ, ЩО АЖ СТРАШНО. МАРУСЯ ЙОГО ЗАХОПЛЮЄ, АЛЕ І ТРОХИ ЛЯКАЄ, А МАМА ЙОМУ ВЗАГАЛІ КАЖЕ, ЩО ВОНА ЙОГО ПОГУБИТЬ. МАРУСЯ КАЖЕ, ЩО ЯКБИ ВОНА СЛУХАЛА СВОЮ МАМУ, ТО ЗАРАЗ ГЛЯДІЛА БИ СТАРОГО ВДІВЦЯ І ВИВОДОК ДІТЕЙ. ТОМУ, ВОНА ВІДМОВИЛАСЯ ВІД СВОЄЇ МАТЕРІ, І ВЗАГАЛІ У АНАРХІСТІВ

БІТЬКИ – БАКУНІН ТА КРОПОТКІН. БЖОСТЕК СПІВАЄ, ЩО БАТЬКИ
АНАРХІЇ ТОЧНО БЛАГОСЛОВЛЯТЬ ЇХНІЙ ВІЛЬНИЙ СОЮЗ.

МАРУСЯ

І де ж ми будем жити? Я ж кочую.

БЖОСТЕК

Знімемо квартиру тут в Олександрівську. Я вже підшукав,
пряма в центрі на мансарді. Ходім подивимся?

МАРУСЯ

Та ходім.

БЖОСТЕК

Марі, ми зможемо знову малювати. Ти глянь яка тут дивовижна
природа!

Бжостек зриває квітку і дарує її Марусі, та її
нерішуче нюхає. Раптом до них підбігає Щусь.

ЩУСЬ

Марусь, можна тебе на два слова?

БЖОСТЕК

Вибачте, у нас справи.

МАРУСЯ

(до Щуся)

Щусь, давай потім.

ЩУСЬ

Та потім ми поїдемо. Хлопці мають для тебе один сюрприз.
Тут недалеко.

МАРУСЯ

(до Бжостека)

Тут недалеко.

Вони виходять з парку і бачать Марисин загін на
конях, який іще збільшився в кількості. Один з
Марусиних бійців стає перед нею на одне коліно і
вручає їй булаву. Інший боєць накидає їй на плечі
коштовну хутряну горжетку. Третій одягає їй на
голову білу папаху. Маруся роззявляє рота від
захвату та несподіванки.

ЩУСЬ

Хлопці виказують тобі свою пошану як найкращому бойовому
командиру в наших степах.

БЖОСТЕК

Бойовій командирці.

ЩУСЬ

Як скажеш, поляк. Вони хочуть щоби ти повела їх в похід в Херсонську губернію.

БЖОСТЕК

Вона не може, у неї поранення.

ЩУСЬ

Але, оскільки у тебе поранення, то я готовий прийняти твоїх козаків у свій батальйон Феодосія Щуса. Обіцяю берегти їх як рідних дітей.

МАРУСЯ

Шось я не бачила щоби ти своїх дітей хоч трохи беріг, Федька. А їх у тебе в кожному селі по двійко.

Маруся віддає Бжостеку квітку, всідається на коня і звертається до своїх бійців.

МАРУСЯ

Не можу я вас, хлопці, кинути на цього гулящого шалопая.

Щусь ствердно киває і теж залазить на коня, а Бжостек протестує.

БЖОСТЕК

Марі, а як же ми?

МАРУСЯ

Поїхали з нами, будеш моєю правою рукою. Я дам тобі доброго коня.

БЖОСТЕК

Марі, я боюся коней. Війна - це не для мене, ти ж знаєш.

МАРУСЯ

Ну що ж, анархія нам каже, що кожен вільний жити як захоче. І неможна цьому протистояти!

ЩУСЬ

Добро, погнали на Херсонщину звільняти селян і кошмарити латифундистів.

(до Бжостека)

А ти, поляк, давай відшвартовуйся.

Бжостек сердито відходить. Маруся цілує Щуся в губи і кричить своїм бійцям.

МАРУСЯ

Погнали!

Маруся, Щусь та інші вояки вирушають, а Бжостек залишається ковтати куряву з копит їхніх коней.

СЦЕНА 14. СТЕПИ ХЕРСОНЩИНИ.

На станції зупиняється вантажний поїзд. З нього вискакують Маруся, Щусь та їхні бійці. Вони швидко знімають з вагонів тачанки з кулеметами, запрягають, заскакують і женуть у степ.

Щусь починає співати пісню "Лютая погода", за його власним віршем.

ПІСНЯ "ЛЮТАЯ ПОГОДКА".

(СЛОВА ЩУСЯ, ПЕРЕКЛАД УКРАЇНСЬКОЮ ГРИЦЕНКО).

Підспівуючи Щусю, анархісти на тачанках заскакують в багатий маєток, забивають шашками його охоронців, виводять під руки поміщика. Дружина поміщика вискакує з дверей і стріляє в анархістів, один з Марусиних бійців падає.

МАРУСЯ

Степан! Ах ти ж гадина.

Маруся стріляє в дружину поміщика, потім в поміщика. Ті падають.

МАРУСЯ

(до своїх бійців)

Спаліть тут все на хрін. Бийте всіх хто не з нами!

Марусині бійці вбивають прислугу, витягають з маєтку все цінне і підпалюють його.

До палаючого маєтку підходить піп, дивиться на це, хрестить вбитих, шарить у них по кишенях, і починає співати.

ПІСНЯ "ІМПЕРІЯ ВІДРОДИТЬСЯ, ІМПЕРІЯ ПОВЕРНЕТЬСЯ".

ПІП СПІВАЄ, ЩО В НАЙТЕМНІШІЙ ЧАЙ, КОЛИ ВЖЕ НІБИ НЕМА
НАДІЇ, ТРЕБА ВІРИТИ І МОЛИТИСЯ. ОТ ВІН МОЛИТЬСЯ І
ВІРИТЬ, ЩО ІМПЕРІЯ ПОКИ НЕ ВМЕРЛА, А ЛИШЕ ЗАСНУЛА. ВІН
ВІРИТЬ, ЩО У РОСІЇ З'ЯВИТЬСЯ НОВИЙ ЦАР, ЯКИЙ ПРИПИНИТЬ
ЦЕЙ ХАОС, ЗАЛІЗНОЮ РУКОЮ РОЗЖЕНЕ БАНДИТІВ-
РЕВОЛЮЦІОНЕРІВ, А ПОТІМ ЗАЖЕНЕ НАЗАД В СТІЙЛО ВСІХ СВОЇХ
ПІДДАНИХ – БУНТІВНИХ СЕЛЯН, БРУДНИХ РОБОЧИХ, БОЯЗКИХ
ЧИНОВНИКІВ ТА КРИКЛИВИХ ІНТЕЛІГЕНТІВ. ВСІ БУДУТЬ ЗНОВУ
ЙОМУ СЛУЖИТИ, А ХТО НЕ БУДЕ, ПО ТОМУ ПРОЙДЕТЬСЯ ЧОВІТ
РОСІЙСЬКОГО СОЛДАТА.

Вбиті підспівують попові. До них підтягується хор.

Далі з хору виходять вже знайомі нам трое мужиків і
починають розмову.

ХОРИСТ 1

Ох і Маруська, ну й навела вона шороку як та чума – і на
білих, і на червоних, і на зелених, і навіть на чорних. І в
Херсоні, і в Катеринославі, і в Харкові, і в Бердянську.

ХОРИСТ 2

Та по всій Лівобережній Україні чудила.

ХОРИСТ 3

Не тільки Лівобережній. Вона й в Одесі на пару з
петлюрівцями тюрму спалила. І в Нікополі її бачили, і в
Коростишеві, і в Фастові.

ХОРИСТ 1

Причому бувало, що в двох місцях одночасно.

ХОРИСТ 3

Ну, того й почали люди балакати, що вона не людина.

ХОРИСТ 2

Що це відьма, мара степова. Сама смерть, яка скаче по
Дикому полю і косить грішні душі як головки очерету.

ХОРИСТ 1

Привид-месник, що ганяє руїнами імперії.

ХОРИСТ 3

Типу як привид комунізму?

ХОРИСТ 1

Не, ну це тебе вже занесло не в той степ. Вертаймося в Гуляйполе.

СЦЕНА 15. ГУЛЯЙПОЛЕ, САДОК МАХНА. ЛЮТИЙ 1918 РОКУ.

На столику стоїть самовар. Махно наливає собі чаю, заїдає цукром. Із-за спини його з'являється Маруся – вона в чоловічому одязі, папасі і кудлатому кожусі. Брудна і розпатлана.

МАРУСЯ

Салют!

МАХНО

Свята анархія! Храни нас чорний прапор і білий череп. Я вже подумав, що це ведмідь зі сплячки виліз.

Маруся всідається за стіл, наливає собі чаю і кидає в чашку багато кубиків цукру. Розмішує їх ложечкою.

МАХНО

А мені казали, що тебе вбили.

МАРУСЯ

Не дочекаєшся.

МАХНО

Чого б це я того чекав? Ти ж моя ідейна сестра.

МАРУСЯ

А нашо ж ти комісарам сестру здав в Олександрівську? Коли я на завод їхала. Ти точно знав, що я там буду.

МАХНО

Ти шо, п'яна? Я Щуся тобі на поміч послав.

МАРУСЯ

А Щусь мені видав, що він випадково там опинився. Бухав сивуху у друга-морячка, пронюхав за мій арешт і сам вирішив прийти на допомогу.

МАХНО

Федька стільки п'є шо скоро ім'я своє забувать стане. Треба його женить.

Маруся сьорбає чай, з інтересом розглядає ложечку.

МАРУСЯ

А преображенці в Оріхові? Озброєні до зубів новими кулеметами. Ти послав мене на смерть.

МАХНО

Ну ладно ти, не дуйся. Я перевіряв твою смекалку.

МАРУСЯ

І що скажеш?

МАХНО

Скажу, що ти не справжня анархістка. Полями скакаєш, білих стріляєш, хати палиш, промови пафосні виголошуєш. В голові в тебе французькі ідеї, а на людей простих тобі насрать!

МАРУСЯ

Я за людей простих ллю кров фонтанами!

МАХНО

Яких людей? Ти глянь на свою банду. Кандальщики, вори, вбивці, повії – ось основа твоєї Бойової дружини.

МАРУСЯ

Вони теж люди!

МАХНО

Головні анархісти – це селяни. Вони сіль цієї землі.

МАРУСЯ

Ти не виграєш війну без міста! Без техніки, без індустрії. Несторе, вже двадцяте століття! Голову включи, отаман-батько!

Маруся з Махном починають співати.

ПІСНЯ "НАМ ТІСНО ВДВОХ В ШИРОКОМУ СТЕПУ".

ВОНИ СПІВАЮТЬ, ЩО ХОЧА МАЮТЬ СХОЖЕ ПОХОДЖЕННЯ, ДОБРЕ ЗНАЮТЬ ЩО ТАКЕ КАТОРГА, НЕ БОЯТЬСЯ КРОВІ І МАЮТЬ СПОРІДНЕНІ ІДЕЇ, АЛЕ ВОНИ ДАЛЕКІ ЯК ДВІ СТОРОНИ МІСЯЦЯ. ОТАМАНУ НЕСТОРУ І ОТАМАНШІ МАРУСІ ВАЖКО УЖИТИСЯ НАВІТЬ В ЦІЙ ВЕЛИКІЙ КРАЇНІ. ХОЧ ВОНИ ВОЮЮТЬ ПІД ОДНИМ ПРАПОРОМ І ПОВАЖАЮТЬ ОДНЕ ОДНОГО, КРАЩЕ ЇМ ТРИМАТИСЯ ОКРЕМО. БО З ДРУЗІВ ВОНИ МОЖУТЬ СТАТИ ВОРОГАМИ, А ТОДІ ВСІМ НАВКОЛО БУДЕ МАЛО МІСЦЯ.

До них підходить піп з мискою пиріжків.

ПІП

Пригощайтесь, Галина Андріївна свіженьких напекла. З капустою.

МАХНО

Дякую, батюшка.

ПІП

На здоров'я, батьку.

Маруся з апетитом наминає пиріжок і недовіжливо поглядає на попа.

МАРУСЯ

Ти, Нестор, тільки не вір так сліпо більшовикам. Вони тобою як віником сажу білогвардійську виметуть, а потім в піч тебе кинуть.

МАХНО

Побачимо.

(жує пиріжок)

Ти, Маруська, просто скандальна. Ні з ким не можеш ужитися, а рота на все нові й нові місця роззявляєш. Диви щоб не порвався.

МАРУСЯ

Ти про що?

МАХНО

Про Єлисаветград. Ти там вже в січні шороху навела. Не лізь туди більше, умоляю.

МАРУСЯ

Побачимо.

МАХНО

І досить терор розводити. Твоя банда, кажуть, вже й дітей не жаліє. Шо то була за різня в маєтку Фальцфейнів?

МАРУСЯ

(до Махна)

Ми нищимо ідейних ворогів незалежно від віку.

(до Попа)

Бородатий, а це не ти був біля Фальцфейнів? Над дохлими поміщиками хрестився і ридав.

ПІП

Не було такого.

МАХНО

Та він зі школи нікуди їздить. Попи - вони ж як чорні коти - всі здалеку однакові.

Піп улесливо хіхікає. Маруся хмуриться, дістає нагайку, встає.

МАХНО

Маруська, що ти чудиш?

Маруся наближається до попа, той задкує.

ПІП

(до Махна)

Батьку?

МАХНО

(до попа)

Тікай!

Піп біжить, Маруся біжить за ним.

СЦЕНА 16. ЄЛИСАВЕТГРАД. РАННЯ ВЕСНА. РАНОК.

На залізничний вокзал прибуває бронепоїзд, обвішаний чорними прапорами та агресивними галсами. Озброєні до зубів Маруся з її бійцями вискакують на перон, містяни недовірливо на них поглядають.

МАРУСЯ

(до своїх бійців)

За діло, хлопці. Тільки акуратно. Я поки проведу політроботу.

Частина Марусиних анархістів кудись біжать, чути перші постріли. Маруся ж вилазить на дах поїзда і починає співати.

ПРОДОВЖЕННЯ ПІСНІ "КОЖЕН ЗМОЖЕ ЖИТИ ЯК ЗАХОЧЕ".

МАРУСЯ ПРОСИТЬ МІСТЯН ЇЇ НЕ БОЯТИСЯ. ВОНА ПРИБУЛА В ЦЕ ПРЕКРАСНЕ МІСТО АБИ ДАТИ ЙОГО ЖИТЕЛЯМ СВОБОДУ. АНАРХІСТИ СТВОРЯТЬ УМОВИ, ЩОБИ МЕШКАНЦІ ЄЛИСАВЕТГРАДА САМІ ВЗЯЛИ СВОБОДУ В РУКИ І ВІЛЬНО БУДУВАЛИ СВОЄ ЖИТТЯ.

ХТОСЬ ЇЇ АПЛОДУЄ, АЛЕ БІЛЬШІСТЬ СПІВАЄ ХОРОМ, ЩО ВОНИ НЕ ПРОСИЛИ МАРУСЮ З АНАРХІСТАМИ ЇХАТИ ДО НИХ. ЇМ НЕ ПОТРІБНЕ ПРЕКРАСНЕ МАЙБУТНЄ, ЇМ ПОТРІБНО ПРОСТО НОРМАЛЬНЕ ЖИТТЯ ТУТ І ЗАРАЗ.

МАРУСЯ СЕРДИТЬСЯ І СПІВАЄ, ЩО ЛЮДИ ТУТ НЕОСВІДЧЕНІ І
НЕСВІДОМІ. ЩО ЦЕ ЗА ЛЮДИ, ЯКЩО СВОБОДА ДЛЯ НИХ НЕ Є
НАЙБІЛЬШОЮ ЦІННІСТЮ?!

На станцію прибігає побитий і захеканий робітник
заводу.

РОБІТНИК

Біда, люди! Хана всьому. Ці бандити пограбували нашу касу.
Все винесли! Касира шашкою зарубали.

КРИК З НАТОВПУ

Заводу Ельворті?

РОБІТНИК

Його самого.

КРИК З НАТОВПУ

А скільки там було?

РОБІТНИК

Сорок тисяч рублів. Вся наша зарплата, пацани.

КРИК З НАТОВПУ

Анархісти-сволочі! Вони шо, хочуть шоби ми тепер їли гайки
з шурупами?!

МАРУСЯ

Брехня! Ми не крадемо у наших ідейних братів! Ми роздаємо
награбоване бідним людям.

КРИК З НАТОВПУ

На нову папаху тобі підуть ці гроші! Шо ми вас, не знаємо?

РОБОЧИЙ

Бий анархістів, поки вони не вбили нас!

Містяни починають сунути на анархістів. Маруся дає
наказ кулеметнику, який заліг поряд з нею на даху
вагону.

МАРУСЯ

(до кулеметника)

Бий контру!

КУЛЕМЕТНИК

(до Марусі)

Та це ж робочі! Прості люди.

Маруся дає кулеметнику підзатильника і сама починає стріляти з кулемета по натовпу. Люди на площі кричать і розбігаються. Багато вбитих залишаються там лежати.

Маруся зіскакує з даху поїзда, дістає шашку і кричить своїм бійцям.

МАРУСЯ

В атаку! Анархія-мама дітей своїх любить!

Марусині бійці починають рубатися з містянами. На землю падають нові й нові загиблі. Дим від пострілів застигає очі, та раптом Маруся зупиняється і дивиться уважно на якусь літню жінку.

МАРУСЯ

Мама?

Ця жінка швидко підходить до Марусі і б'є її з усієї сили в обличчя. Маруся падає, а жінка спокійно йде.

Маруся витирає обличчя, розгублено дивиться на всі боки, хтось у неї влучає. Маруся непритомніє, до неї наближається ворожий солдат із шашкою аби її добити. Але, Марусині бійці вбивають солдата і заносять свою отаманшу в бронепоїзд.

БОЄЦЬ МАРУСИ

Шухер всім! Тактично відступаємо!

Поїзд вирушає з Єлисаветгарда. Йому у слід стріляють і кидаються камінням.

СЦЕНА 17. СУХИЙ ТА ВІТРЯНИЙ ЛІТНІЙ СТЕП, ПІЗНІЙ ВЕЧІР.

Маруся в білій папасі сидить на землі і розпалює вогнище. Дивиться як заходить сонце.

До вогнища підходить ще одна Маруся з казанком. Ці жінки не ідентичні, але одягнені схоже. У другій Марусі папаха чорна.

МАРУСЯ

О, здоров, Маруся. Сідай, погрійся.

МАРУСЯ 2

Я рада, що ти ще жива, Маруся. Зара чаю зварю на травах.

Маруся-2 ставить казанок на вогонь щось туди кидає, колотить.

Здаля щось шумить, і обидві Марусі обертаються.

МАРУСЯ

Хто це по полю гецає. Чи не вовки?

МАРУСЯ 2

Та це мабуть Маруська приїхала.

З темряви виходить ще одна Маруся, у неї папаха сіра.

МАРУСЯ 3

Привіт, дівки! Дістала добре куриво турецьке.

Маруся-3 обіймає двох перших Марусь, всідається біля вогнища, закурює люльку.

МАРУСЯ 2

Хмизу треба підкинути.

МАРУСЯ

У мене є дещо краще.

Маруся кидає у вогнище дорогий кишеньковий годинник, який вона колись поцупила у есерки.

МАРУСЯ

Есерки. Я хотіла бути однією з них, а вони ставились до мене як до приблудної кицьки з блохами та лишаями. Були раді, коли я сама від них пішла.

МАРУСЯ 3

Не твоя то згряя, не жалій про них.

Маруся дістає вже добре покоцану руку Родена, теж кидає її в багаття.

МАРУСЯ

Паризькі художники. Я думала, що то мої люди. Що вони створюють раніше небачене, не знають кордонів, живуть не озираючись ні на кого. Але, піди спробуй знайти стільки понтів, заздрості та ієрархічності як у художників. Бідна Каміла! Цей богемний світ знищив її і загнав у дурдом.

МАРУСЯ 2

Радій, що ти від них вчасно пішла.

Маруся кидає у вогонь кашкет французького офіцера.

МАРУСЯ

В армії все просто. Тут свій, а он там ворог. Бий чужих, захищай своїх. Військове братство. Я була готова стати чоловіком, аби бути однією з них. Але, я ніде не бачила стільки самотності і байдужості як на тій проклятій війні.

МАРУСЯ 3

Це була не твоя війна.

Маруся кидає в вогнище чайну ложку, яку вона стирала у Махна.

МАРУСЯ 2

У своїх тириш?

МАРУСЯ

А він не свій. Куркуль під чорним прапором. З таким другом я давно би здохла, якби не мої братчики.

МАРУСЯ 3

А де ж твої братчики?

МАРУСЯ

Нема їх. Більшість згинула, а хто не згинув, той пішов. Анархісти – то зграя вовків, але лише з ними я була серед своїх.

ПІСНЯ "НЕ СВОЯ".

МАРУСЯ СПІВАЄ, ЩО НІДЕ НЕ МОЖЕ ЗНАЙТИ СВОГО МІСЦЯ. ДЛЯ КОГОСЬ ВОНА ЗАНАДТО МУЖНЯ, А ДЛЯ КОГОСЬ ДУЖЕ ЖІНОЧНА. В СЕЛІ ВОНА МІЩАНКА, А В МІСТІ СЕЛЯНКА. У ФРАНЦІЇ ВОНА ДИКА СХІДНЯЧКА, А В УКРАЇНІ ЛОЩЕНА ФРАНЦУЗКА. ДЛЯ КОГОСЬ ВОНА МАЛОГРАМОТНА, А ДЛЯ ІНШИХ ЗАРОЗУМНА. ДЛЯ КОГОСЬ ПОТВОРА, А ДЛЯ КОГОСЬ КРАСУНЯ. ЇЇ ДРУЖИНУ НАЗИВАЛИ БАНДИТАМИ, АЛЕ ТІЛЬКИ ЦІ БАНДИТИ ПРИЙМАЛИ ЇЇ ТАКОЮ, ЯК ВОНА Є. ВОНА БІЛЬШЕ НІДЕ І НІ З КИМ НЕ СВОЯ.

Маруся-2 розливає чай по кружках і вказує Марусі на її червону стрічку.

МАРУСЯ 2

Ти, Марусю, іще дещо забула спалити. Те, з чого все почалося.

МАРУСЯ

(крутить стрічку)

Це моя помста. Вона буде зі мною.

МАРУСЯ 3

І кому ж ти мстиш? Беззбройним попам?

МАРУСЯ 2

Панським жінкам і дітям?

МАРУСЯ 3

Заводським робочим?

МАРУСЯ 2

Батькам своїм мстиш?

МАРУСЯ 3

Ким ти стала, Маруся? Бандиткою?

МАРУСЯ 2

Психопаткою?

МАРУСЯ 3

Кривавою Марією?

МАРУСЯ

Ідіть ви на хрін!

Маруся запускає кружкою в Марусю-2, потім кидає камінь в Марусю-3. Ті тихо, як привиди, йдуть.

Маруся зриває з руки червону стрічку, цілує її і кидає у вогонь.

СЦЕНА 18. МОСКВА, ЗАСІДАННЯ РЕВОЛЮЦІЙНОГО ТРИБУНАЛУ, СІЧЕНЬ 1919 РОКУ.

Маруся стоїть перед трибуналом із трьох суддів, які сидять за столом. Вона в скромному жіночому одязі, поранена і дуже змарніла. Тримається за бильце свого стільця аби не впасти. Біля Марусі двоє озброєних охоронців.

СУДДЯ 1

Нікіфорова, можете сісти.

Маруся слухняно сідає.

СУДДЯ 1
Ваш вік?

МАРУСЯ
28 років.

СУДДЯ 1
Соціальне походження?

МАРУСЯ
Селянське.

СУДДЯ 1
Місце народження?

МАРУСЯ
Економія Лівшино, біля Олександрівська.

СУДДЯ 1
Професія?

МАРУСЯ
Художниця.

СУДДЯ 1
Де живете?

МАРУСЯ
На фронтах.

СУДДЯ 2
Знаєте, за що вас судять?

МАРУСЯ
За наклеп.

СУДДЯ 2
Ви пограбували завод Ельворті в Єлисаветграді?

МАРУСЯ
Ні.

СУДДЯ 2
Ваші бандюки винесли звідти 200 пар калош.

МАРУСЯ
Це для шахтарів Донбасу, що обідрані й босі тікали з шахт.

СУДДЯ 1

А 40 пудів цукерок вони винесли з кондитерської теж для шахтарів?

МАРУСЯ

Ми їх дітям роздали, я собі пару штук може взяла.

СУДДЯ 3

А воєнкома Владімірова нащо ви застрелили?

Маруся із зусиллям встає, тримається за стілець, говорить голосніше.

МАРУСЯ

За те що він не давав солдатам форму, яка вже згнила на складах. Забирав собі посылки для наших солдатів та полонених австріяк. Гнида він був!

СУДДЯ 1

А чому ви не послухались наказу більшовицького командування і відступили з України?

МАРУСЯ

Це у мене за захист Єлисаветграда.

(показує на праву ногу)

Тут у мене Одеса.

(показує на ліву бочину)

А це мені за Таганрог.

(показує ліве вухо)

Ледь вухо не відрубали. І в кого з вашого більшовицького командування є стільки бойових ран?

СУДДЯ 1

Скажіть чесно, ви не любите більшовиків?

МАРУСЯ

Я вірна більшовицькій партії, ідеям Маркса, Леніна, Троцького та всіх інших товаришів. Я роками проливала за них кров!

СУДДЯ 2

А що з вашою бойовою дружиною?

Маруся падає на стілець. Дивиться в підлогу.

МАРУСЯ

Моїх хлопців або забили, або повісили, або вони побігли в степ як вовки. Яких тепер і білі, і німці, і ваші мріють добити.

СУДДЯ 3

І що з вами робити, Марія Григорівна? Стільки свідчень проти вас. Тільки Антонов-Освієнко слово замовив.

Суддя-2 щось шепче на вухо Судді-3.

СУДДЯ 3

Ну, іще Махно листа прислав.

СУДДЯ 2

До речі, а що ви скажете, на покази товаришів про те, що ви не жінка? Що ви переодягнений чоловік, або точніше гермафродит?

МАРУСЯ

Зараз самі побачите.

Маруся розстібає ширінку і починає знімати штани. Судді лякаються, відвертають і махають руками. За якусь мить охоронці розуміють що треба робити – вони заламують Марусі руки, надягають на неї штани і ведуть із зали трибуналу.

Маруся кульгаючи виходить з будівлі суду і закуряє. Збоку чує знайомий голос.

БЖОСТЕК

Марі! Марі!

Маруся ледь не давиться цигаркою, обертається, підбігає до Бжостека і міцно його обіймає.

МАРУСЯ

Бжостек! Як ти мене знову знайшов?

БЖОСТЕК

Та ми в Москві створеємо підпілля. І коли, тебе доставили сюди на суд, то я звісно прибіг. Організувати тобі втечу?

Маруся розчулено гладить Бжостека по обличчю.

МАРУСЯ

Мене вже відпустили. Присудили півроку заборони займати серйозні пости. Я їм пообіцяла, що піду в Проліткульт вчити пролетаріат живопису.

БЖОСТЕК

А насправді куди підеш?

МАРУСЯ

В Проліткульт. Досить шашкою махати, помахая тепер пензлем.

БЖОСТЕК

А ти там не замахаєшся від нудьги?

Марюся починає плакати.

БЖОСТЕК

Марі, я не знав, що ти можеш плакати?

МАРУСЯ

Я тепер тільки це й можу. Ревіти від безсилля. Я як браунінг без патронів – безглуздий шматок металу. Всі мої досягнення – це шрами від поранень. Я виграла купу битв, але програла війну. Я втратила всіх своїх хлопців.

БЖОСТЕК

Курва! Скільки ж у тебе було хлопців?

МАРУСЯ

Тисячі півтори.

БЖОСТЕК

А, то ти за своєю бандою тужиш.

МАРУСЯ

Бжостек, у мене є тільки ти. Давай одружимося?

ПРОДОВЖЕННЯ ПІСНІ МАРУСІ І БЖОСТЕКА "ДВОЄ ПРОТИ ЦІЛОГО СВІТУ"

БЖОСТЕК СПІВАЄ, ЩО ЗМУЧИВСЯ РЕВНУВАТИ МАРУСЮ ДО ВСІХ ПІДРЯД, І ВЗАГАЛІ ХОЧЕ ПОЗБАВИТИСЯ ВІД РЕВНОЩІВ. ВІН ВЖЕ ВСТУПИВ В КОМУНУ ОЛЕКСАНДРИ КОЛОНТАЙ, ДЕ ЛЮБОВ ВСІМ ДОСТУПНА ЯК СКЛЯНКА ВОДИ. МАРУСЯ СПІВАЄ, ЩО ЦЯ КОМУНА НІЧОГО НЕ ДАСТЬ ЙОМУ, КРІМ СИФІЛІСА. А ВОНИ ВДВОХ МОЖУТЬ БУТИ НЕ ЛИШЕ КОХАНЦЯМИ, А Й СОРАТНИКАМИ.

Марюся стає на одне коліно і пропонує Бжостеку руку й серце. Замість обручки вона дістає з кишені цукерку і дає йому.

МАРУСЯ

Це в мене лишилося з Єлисаветграда. Бжостек, не відмовляй мені, я здається не можу без тебе.

Розчулений Бжостек ствердно киває на знак згоди.

СЦЕНА 19. ВОКЗАЛ НА СТАНЦІЇ ТОКМАК, ЛІТО.

Маруся з Бжостеком йдуть по перону. Вона в нарядній світлій сукні, в руках неї квіти. Бжостек теж виряджений за останньою модою, в руках несе важенький саквояж. На пероні їх зустрічає двоє - анархіст та анархістка. Вони вітають Марусю та Бжостека з весіллям, дарують квіти та шампанське. Далі ця компанія знаходить лавочку на пероні, розливають шампанське по келихах.

ПОДРУГА-АНАРХІСТКА

Шлюб дуже личить тобі, Марусю.

ДРУГ-АНАРХІСТ

А Крим в цій порі - така благодать. Найкраще місце для медового місяця.

МАРУСЯ

Дякую, друзі-анархісти і анархістки. Ми теж маємо для вас подарунки. Всю ніч їх вчора з Бжостеком клепали.

Бжостек задоволено киває. А Маруся відкриває саквояж, роздає подарунки і співає.

ПІСНЯ "БОМБОЧКА".

МАРУСЯ СПІВАЄ, ЩО НІКОЛИ БИ НЕ ПОДУМАЛА, ЩО В ТРИДЦЯТЬ ЛІТ ВОНА ЗНАЙДЕ СВОЄ ЩАСТЯ. А ЗАРАЗ ПОРЯД З НЕЮ КОХАНИЙ, НАВПРОТИ ВІРНІ ДРУЗІ, А ПОПЕРЕДУ - ВЕЛИКА МЕТА. МАРУСЯ ЗВЕРТАЄТЬСЯ ДО ПОДРУГИ-АНАРХІСТКИ І КАЖЕ, ЩО ВОНА МАЄ ПОВЕЗТИ ЦЕЙ ПОДУРУНОК В МОСКВУ ДЛЯ ЛЕНІНА, ТРОЦЬКОГО ТА ІНШИХ ТОВАРИШІВ БІЛЬШОВИКІВ.

Маруся дістає із саквояжу невелику бомбочку і акуратно вручає її анархістці. Та загортає її в шалик.

ДАЛІ МАРУСЯ ЗВЕРТАЄТЬСЯ ДЛЯ ДРУГА-АНАРХІСТА І КАЖЕ, ЩО ЦЕЙ ПОДАРУНОК ВІН МАЄ ПОВЕЗТИ В СИБІР ДЛЯ ГЕНЕРАЛА КОЛЧАКА.

Маруся дістає ще одну бомбочку із саквояжа і вручає анархісту. Той обережно ховає її під своїм плащем.

ПОТІМ МАРУСЯ ОБЕРТАЄТЬСЯ ДО БЖОСТЕКА І СПІВАЄ, ЩО ТРЕТЮ БОМБОЧКУ ВОНИ ПОВЕЗУТЬ ДЛЯ ДАВНЬОГО ДРУГА – ГЕНЕРАЛА ДЕНІКІНА В ПРЕКРАСНИЙ ЛІТНІЙ КРИМ. ЯКЩО ЇХНІ ПЛАНИ ХОЧ ЧАСТКОВО ЗБУДУТЬСЯ, ТО ЛЮДСТВО СТАНЕ ЩАСЛИВИШИМ, А ЦІЛІ АНАРХІЇ БЛИЖЧИМИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ.

До їхньої компанії тихенько підходить Щусь. Маруся радіє, Бжостек нервує, решта анархістів напружуються.

ЩУСЬ

Не хотів заважати вашому сабантую, але маю конверт для молоді від батька Махна.

МАРУСЯ

А що ж батько сам не приїхав до нас у Токмак?

ЩУСЬ

Батько зараз рубається з денікінцями під Уманню і покладає на тебе великі надії.

Маруся відкриває конверт, дістає звідти купюри і записку від Махна.

МАРУСЯ

(читає записку)

"Маруська, хоч тут не облажайся. Обіймаю, Нестор."

ЩУСЬ

Маруся, а можна тебе на два слова?

БЖОСТЕК

Вона зайнята.

МАРУСЯ

(до Бжостека)

Я на хвилинку, любий.

Маруся з Щусем відходять вбік, і Щусь дістає їй пакунок. Бжостек сердито на це дивиться.

ЩУСЬ

Це тобі від мене на весілля.

Маруся розгортає пакунок і бачить там набір фарб для малювання.

МАРУСЯ

Ого! Французькі? І де ти це украв?

ЩУСЬ

Чого здразу вкрав? В художній лавці купив. Маруська, будь щаслива. Хай навіть з цим поляком.

БЖОСТЕК

(з погрозою)

Перепрошую?!

Маруся хоче обійняти Щуса, але передумує і просто тисне йому руку.

Поїзд дає гудок перед відправкою, Маруся з Бжостеком хапають свій саквояж, квіти і сідають у вагон. Поїзд вирушає і анархісти зі Щусем махають йому вслід.

СЦЕНА 20. СЕВАСТОПОЛЬ, НАБЕРЕЖНА. КІЛЬКА ДНІВ ПОТОМУ.

Маруся з Бжостеком гуляють по набережній. Як справжня дама Маруся тримає над головою парасольку від сонця. Назустріч їм біжить малий з газетами і кричить: "Сенсація! Теракт у Москві". Бжостек купує газету, вони з Марусею її радісно розгортають.

БЖОСТЕК

(читає)

"Жахливий теракт в Леонтіївському провулку забрав життя 12 членів московського комітету РКПб, 55 більшовиків отримали поранення. Ленін і Троцький дивом не постраждали, бо запізнилися на засідання парткому".

МАРУСЯ

Блядь! Це провал!

БЖОСТЕК

Спокійно, дорога, тут ходять патрулі.

Бжостек бере Марусю під руку аби заспокоїти. Назустріч їм іде патруль з двох білогвардійських солдатів з собакою. Порівнявшись з Марусею, собака починає гарчати. Маруся лякається і випускає парасольку з рук, відкривши таким чином своє обличчя. Один з білогвардійців її впізнає. Це рудоволосий солдат з одним оком.

ОДНООКИЙ СОЛДАТ

Опа, мадам, а я вас знаю. Це ж Маруська! Хапай її.

Маруся підбирає парасольку, б'є солдата по вуху так сильно, що той падає. Вони з Бжостеком починають тікати. Добігають до повороту, але там стоїть інший білогвардійський патруль, який їх арештовує і зв'язує.

Приходить білий офіцер і починає допит.

БІЛИЙ ОФІЦЕР

Кажете, це отаманша Маруся? Ти впевнений, Євтухов?

ОДНООКИЙ СОЛДАТ

Я цю гадину ніколи не забуду.

БІЛИЙ ОФІЦЕР

Звідки ти її знаєш?

ОДНООКИЙ СОЛДАТ

З Оріхова. Вона напала на нашу роту під час шикування і прикінчила всіх офіцерів. А мене її бандюки випороли і вибили око.

(до Марусі)

Пам'ятаєш мене, тварь?

МАРУСЯ

Що ти тут робиш? Я ж дала тобі свободу?

ОДНООКИЙ СОЛДАТ

Нахрін мені твоя свобода? Її на хліб не намажеш! А мені сім'ю годувати треба.

МАРУСЯ

Чого ж ти до сім'ї не вернувся, боєць?

ОДНООКИЙ СОЛДАТ

Бо я служу царю і вітчизні. І їх благородію генералу Денікіну. Я рускій, я православний.

МАРУСЯ

Ясно. Ти – вірний раб. Таким неможна дати свободу.

Білогвардійці швидко споруджують дві шибенеці. А їхній офіцер зачитує вирок.

БІЛИЙ ОФІЦЕР

Марія Бжостек, на вас вже клейма ніде ставити. Севастопольський воєнно-польовий суд постановляє за розстріл офіцерів... ну, тут великий список, всіх читати не буду, і за спалення разом з військами Петлюри Одеської

тюрми включно з її начальником Перелешиним... Кошмар! Так от суд постановляє вас стратити через повішення негайно.

МАРУСЯ

А Бжостека чому не відпустите? Яка його вина?

БІЛИЙ ОФІЦЕР

В принципі, ніякої. Але, оскільки Вітольд Станіслав Бжостек вас не видав, то ми його повісимо за укриття небезпечної терористики.

МАРУСЯ

(до Бжостека)

Вибач, Бжостек. Знову я тебе підвела.

Маруся витирає сльози.

БЖОСТЕК

(до Марусі)

Нічо собі, знову ти плачеш. Я знав, що твоє полум'я мене колись спалить, але хотів хоч погрітися.

Приходить знайомий піп, простягає Марусі хрест для сповіді.

МАРУСЯ

Опа. А ти чого іще живий?

ПІП

Всіх не передуйте! На наше місце прийдуть сотні, тисячі божих слуг. Імперія відродиться. Тобі кранти, Чорна Марія! Коротше, покайся, дочко, поки не пізно.

Маруся плює на попа, той хреститься. Солдати чіпляють їй та Бжостеку мотузки на ший, і Маруся починає співати.

ПІСНЯ "МИ НЕ РАБИ".

МАРУСЯ СПІВАЄ, ЩО НЕМОЖНА ЗВІЛЬНИТИ ТИХ ХТО НЕ ХОЧЕ БУТИ ЗВІЛЬНЕНИМ. А СТОЛІТТЯ РАБСТВА В РОСІЇ НЕ ВИТРАВИТИ КІЛЬКОМА РОКАМИ РЕВОЛЮЦІЇ. АЛЕ, НЕ ВСІ ТАКІ, Є ІНШІ ЛЮДИ, ТІ, ДЛЯ ЯКИХ СВОБОДА Є ТАКОЮ Ж ЦІННІСТЮ ЯК І ДЛЯ АНАРХІСТІВ. ТАКІ ЛЮДИ ЖИВУТЬ У ФРАНЦІЇ, ТАКИХ БАГАТО В ПОЛЬЩІ. АЛЕ НАЙБІЛЬШЕ ТАКИХ ЛЮДЕЙ В СТЕПАХ УКРАЇНИ. МАРУСИНУ ПІСНЯ ПІДТЯГУЄ ХОР.

МАРУСЯ

Хай живе анархія!

Білогвардійські солдати вішають Марусю і Бжостека.

Виходять троє вже добре знайомих нам хористів і починають розмову.

ХОРИСТ 1

Марусю і Бжостека повісили у вересні 1919го року і поховали потім на Севастопольському кладовищі в братській могилі.

ХОРИСТ 2

Стоп, а хіба їх не розстріляли? Кажуть же, що розстріляли? І це в Симферополі було.

ХОРИСТ 3

Та що ви розказуєте? Нічо їх не зробили, втекла вона.

ХОРИСТ 1

Як втекла?

ХОРИСТ 3

Поняття не маю, но точно втекла. Вона це добре вміла.

ХОРИСТ 1

Та не бреши!

ХОРИСТ 3

Це ти не бреши! Втекла, зібрала знову ватагу і моталася по степах аж до 30го року.

ХОРИСТ 2

Це правда, її бачили ще років з десять. На Поліссі.

ХОРИСТ 1

Під Києвом.

ХОРИСТ 3

Під Харковом і під Полтавою.

ХОРИСТ 2

Ну, а в селах під Запоріжжям люди балакають, що вона й досі ганяє. Особливо вночі на повний місяць і в ясну погоду. Дрони збиває.

Хористи починають наспівувати "Маруся раз, два, три" (із пісні "Розпрягайте хлопці коней"), а Маруся тим часом вилазить з петлі, сідає на коня і кудись скаче.

ЗАВІСА

*ЛІБРЕТО БУЛО СТВОРЕНО НА ЛАБОРАТОРІЇ МЮЗИКЛУ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ ТЕАТРАЛЬНИХ ДІЯЧІВ У 2025 РОЦІ.*